Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the ima-ges to determine what is correct.

GÖTEBORGS UNIVERSITET

N:R 44 (1087) TORSDAGEN DEN 31 OKTOBER 1907 20:DE ÅRG.

IDUN
ILLUSTRERAD TIDNING FÖR KVINNAN OCH HEMMET
GRUNDLAGD AF FRITHIOF HELLBERG

HUFVUDREDAKTÖR OCH ANSV. UTGIFVARE: JOHAN NORDLING.

Thyra Grafström, född Boklund.

VÅR FRAMSTÅENDE textilkonstnärinna fru Thyra Grafström firar i dagarna sitt 25-årsjubileum, och en af hennes kända kolleger, fröken Lilli Zickerman, har med anledning hära i nedanstående artikel velat värdesätta fru Grafströms betydande insats i vår konstindustris pånyttfödelse och uppblomstring.

ATELIER FLORMAN FOTO.

MER ÄN ETT KVARTS sekel har förflutit sen början af den inhemska textilkonstens återuppblomstring, och ännu är dess saga oskrifven. Den går som hörsägen från äldre och till yngre och tystnar småningom, utan att kanske någon finner mödan värdt att forska i dess spridda källor. Eller skall man tolka den på sådant sätt som främlingar uppfatta saken?

Men skall något skrifvas, må det skrifvas, medan ännu allt är i friskt minne, och innan de medverkande för alltid lämnat skådebanan. Stoffet bör samlas just från dem, som af erfarenhet kunna tala om stridens mödor och om segerns glädje. Och vår textila konstslöjds genombrott saknar icke sina skuggor, om ock det för de unga, som nu träda in i arbetet, ter sig som idel solljus. Den mark, som då bröts efter att ett halft århundrade hafva legat obrukad, var igenväxt af fördomar och motverkande smakriktningar. Och i denna första början, då både medel och förstående fattades, voro blott så mycket mer personligheter af nöden, som kunde arbeta för arbetets egen skull och åsidosätta sig själfva och sin egen fördel.

Fast endast adertonårig, sällade sig Thyra Boklund med friskt mod till dessa genom sitt inträde vid Handarbetets Vänners byrå, och under femton års oafbruten verksamhet visade hon sig som en af dess ihärdigaste arbetskrafter.

En af de ledande personer, som den tiden stodo henne nära, fäller om henne det yttrandet, att "hon var en sällsynt dugande kraft och en af dem, som i hög grad bidrogo till Handarbetets Vänners framgång". Och i ord som dessa ligger en undermening, hvilken alltför ofta förbises, då den i dess ställe borde beaktas.

I regel framträda de ledande krafterna alldeles för mycket och få genom sin framskjutna ställning nära nog ensamt erkännande för ett företags framgång. Men hur skulle dessa kunna komma till ett lyckligt resultat med endast oförmågor till medhjälpare? Och äfven om den ledande har mera ansvar och visserligen sitt dryga arbete, ha medhjälparne sitt icke mindre ihärdiga och förtjäna i icke mindre grad tacksamhet och erkännande, i all synnerhet där det gäller en verksamhet af så nationell betydelse som den inhemska textilkonstens bevarande och utveckling.

Då fru Grafström 1897 afgick från Handarbetets Vänner, innebar det steget icke en för den textila rörelsen förlorad arbetskraft, utan tvärtom förde detta till ett viktigt genombrott. Hitintills hade den konstnärliga rörelsen haft inom Handarbetets Vänner och några få nästan privata konstaffärer sina mycket starkt begränsade verksamhetsområden. Allestädes eljes leddes ännu den stora allmänhetens smak af tyska och danska affärshus.

Men med fru Grafströms självständiga verksamhet, till en början i egen affär och än mer efter hennes öfverflyttande inom Nordiska kompaniet, började den konstnärliga slöjden intränga i den allmänna affärsvärlden och mer bröstgänges söka upptaga kampen mot utländska banaliteter och en för våra nyväckta stilbegrepp främmande lyx.

Det var intet ringa ting, då den inhemska affärsvärlden visade sig tro på den svenska textilkonstens egen bärkraft. De smärre affärerna hade ditintills stått för isolerade och därför tveksamma om att våga bryta ned det häfdvunna, och höllos härigenom tillbaka, på samma gång de själfva förblefvo orsaken till att allmänheten allt fortfarande tillbakahölls från smakutveckling i inhemsk riktning. Nu repade äfven dessa mod och drogos medvetet eller omedvetet in i en mera konstnärlig och förfinad riktning.

Fru Grafström blef alltså den länk, som sammanband föreningsväsendets ideellare verksamhet med det rent merkantila. Och häri ligger fru Grafströms viktigaste insats.

In i verklighetslifvet och ut på egna vingar måste allt för att bli bestående. Föreningsväsendet är i grund och botten blott ett tillfälligt hjälpmedel, där det kräfves att genomföra, hvad som ännu icke själft kan slå igenom, eller hålla uppe det som eljes skulle gå tillbaka. Där någonting kan existera af sig själft, är föreningsstödet ett utnyttjadt hjälpmedel.

Lång tid har ännu vår textila slöjd till dess. Men uppkomsten redan nu af handelshus med konstnärlig ambition ingifver framtidslöften och har sin särskilda mission att fylla redan i banbrytandet, i så fall att den gagnar den inhemska arbetsskickligheten i vidare kretsar och tillför den en yrkessysselsättning, som härigenom växer sig stark och gör sig gällande.

Ty till handelshusen måste slöjden och måste där tekniskt, konstnärligt och merkantilt kunna hålla sig uppe i lifvets gilla existens-

kamp. Eljes afstannar den i ett öfvergående mode och sopas åter bort af tiden.

De stora handelshusens förfining och försvenskning medföra de smärres. Vår kunnighet och tid kunna då omsättas i verksamhet och välstånd. Då bär vår utbildning frukt. Då får vårt arbete sin mening. Och det är detta vi gemensamt sträfva för, hvar och en med sina medel.

Och att denna dagens sträfvan drifves af konstnärlig ambition, bevisar dess egen och landets höga ståndpunkt.

Att fru Grafströms förmåga beaktades och uppskattades, framgår tillfullo af de offentliga uppdrag, som lämnades henne, då hon kallades till arbetande medlem i bestyrelsen för 1897 års konst- och industriutställning i Stockholm och till medlem af dess jury samt att ordna Stockholms stads utställning i Gäfle 1901. Dessutom har hennes verksamhet tillfört henne åtskilliga diplom samt guld- och silfvermedaljer.

Men den, som pröfvat på det, vet att det till synes lugna arbetet har många tunga och modfällda stunder som, äfven om man icke söker, dock ge behof att möta erkännande från andra, för att kunna säga till sig själf att mödan icke varit fåfäng. Därför känner äfven jag mig manad, bland säkerligen många andra, då fru Grafström i morgon fredag på sin födelsedag äfven firar minnet af sin 25-års-arbetsdag, säga henne ett lycka till! i fortsatt sträfvan för det inhemska textilarbetet.

LILLI ZICKERMAN.

I flyttningsdagar.

Af **Laura Fitinghoff.**

II.

Om "städsel".

FÖR ATT de otaligt många "småkurserna" i hem och hushåll må kunna komma till stånd och bli till verklig fromma för dem det vederbör, både matmor och tjänarinna, fordras dock, att man från början äger en bestämd tidsberäkning för kursens genomförande. För att återigen nå dit, tarfvas att vi återgå till det gamla, nu nästan bortlagda *städselsystemet*.

Jag hör, hur de husmödrar, hvilka varit endast allt för belåtna med att ögonblickligen kunna befria sig ifrån "okunniga, fräcka varelser", ge till ett harmens utrop. Jag hör, huru tjänarinnor, hvilka ständigt råka ut för "otur" i tjänsten, fnysa af förakt och vedervilja vid blotta tanken på ett dylikt, för den ena parten tryckande, den andre odrägligt tvång.

Men jag vidhåller det oaktadt bestämdt mitt på erfarenhet grundade påstående.

Skall man en väg fram med en börda, den må nu vara lätt eller tung, så gäller det att från början ha rätt grepp på den, med bestämd tanke på det mål man skall nå med den. Man bör erinra sig att bördan, ej minst för tjänarens vidkommande, även innehåller en del af den ranson, af hvilken han skall lefva och existera. Både husbondfolk och den tjänande måste besinna, att man för egen räkning alltid får något med i det burna lasset eller den gifna lefnadsbördan.

Kastar man den i vrede eller otålighet ifrån sig, så gör man en för sig själf mer eller mindre kännbar förlust. Husmodern nödgas i sitt hem i utbyte taga emot ännu en flicka, med hvilkens uppfostran, anlag och vanor hon är pinsamt obekant, och därtill få rykte om sig att aldrig kunna behålla sina tjänare. Hon, som flyttar, lämnar därvid sitt säkra lefvebröd, hon irrar kring utan tygel och råkar därunder alltför lätt på afvägar. Den ständigt flyttande tjänaren får den fula fläcken på sig att aldrig kunna behålla en plats.

Därför upprepar jag: bestäm kursens längd och gör aftalet fast redan från början medels *städsel*, om ej på år så på halfår. Det vore underligt, om matmor och tjänare på den tiden ej skulle ha kunnat upptäcka ett grand af förtjänst hos hvarandra.

Fall kunna ju förekomma, då man, trots betryggande städsel, måste slita hvarje aftal — sådana som härröra af för mycken frihet. Det kan också förekomma fall af så sorglig art, att lagens handhafvare måste gripa in. Vidare kunna förändrade förhållanden: ingångna allvarliga förbindelser, dödsfall inom husbondes eller tjänares familj eller anhöriga, medföra nödvändigt städsel- eller aftalsbrott. Sådana extra fall må dock icke tillintetgöra eller bortförklara nödvändigheten af städsel som bindande makt. Man uthärdar med mycket, när man på förhand vet tiden för en — låt vara rent af "pröfning" — och ännu ha vi väl icke kommit så långt, fast det tenderar däråt, att man fäster sig i plats eller skaffar sig tjänare med en dylik tyngande hjärtnupen förkänsla. Kvinnan har väl dock icke blifvit till den grad andligt förfallen, att hon icke förmår se framåt ett år, i värsta fall halfår, för att med modig blick kunna möta befarade svårigheter med fast vilja att öfvervinna dem. Det är, jag upprepar det, otroligt hvad man förmår bära och uthärda, när man vet, att man utan appell *skall* igenom det. Sjukdomar, ett oförmodadt "odrägligt" arbete, en skilsmässa bäras lättare, när man fått en tid för dess uthärdande utmätt.

Om man på ömse håll skulle försöka att se "faran" rätt i synen! Husmödrarna borde, i stället för att försöka hjälpa sig själfva och dra in på den ena jungfruplatsen efter den andra, till föga fromma för hemmets trefnad, vara betänkta på att behålla en, två, tre jungfrur, eller det antal, som förut erfordrats för hemmets goda vård. "Faran" för tjänsteflickan att taga och söka behålla en plats förefaller mig ändå ringare. Om hon icke är rakt renons på eftertanke, så bör hon inse fördelen af att vara i ett helst mindre hushåll under en förutbestämd kurs, där hon får hos sig utbilda de egenskaper och färdigheter, som ge henne medel i handen att själf kunna tjäna sitt bröd och att en gång som kunnig, intresserad kokerska, husjungfru, barnsköterska kunna ställa upp lönevillkor och betinga sig de förmåner, som den okunniga naturligt nog ej kan påräkna. En flicka, som ej tillhör den s. k. tjänande klassen, får minsann i hushållsskolor, där hon dock ej erhåller den praktiska öfverblick och ledning, som erbjudas inom ett mindre hushåll, ganska dyrt betala inhämtandet af sådant både "groft och grant", medan en än så okunnig förstaplats-flicka blir *betald*. Fråga alla dessa präktiga kokerskor, hvilkas matredning ej öfverträffas af hvarken hushållsskola eller restaurang, dessa fina, blida husjungfrur, kunniga i sömnad, strykning, uppassning o. d., dessa trofasta, outtröttliga vårdarinnor och tröstarinnor inom sjukdomens och bekymrens hem, fråga dem, om det icke varit i en från början obetydlig tjänst inom något större eller mindre hem som de vunnit sin färdighet. Fråga dem, där de nu sitta med höga löner, egna behagliga rum och icke så liten makt inom de hem, där de veta att göra sig oumbärliga, om de skulle vilja byta bort denna sin ställning emot en länge innehafd plats i ett magasin, butik eller — fabrik. Jag tror, att deras svar skall bli värdigt den som känner med sig. att hon med viljestyrka, tålamod, ödmjukhet och trohet kämpat sig till ett bättre ur ett sämre.

Nutids- eller första-tjänst-matmodern skulle icke vara människa, om hon endast vore i besittning af de sorgliga egenskaper, som hennes nykomna påbördar henne, såsom "argsint, orättvis, vettlös, snål, orimlig".

Men må hon dock själf vid sitt handledande af jungfrun tänka, huru mycken omsorg, huru mycken kärleksfull fördragsamhet hon har under många år tillämpat vid uppfostran af de egna barnen, som kanske äro jämnåriga med "monstret" ute i köket, som kanske icke hört ett ord i rätt riktning. Må hon betänka, att arbetarhemmen i dessa tider stå lika slappa, lika bedröfligt efterlåtna, när det gäller de egna barnens och ungdomens tuktan som fallet oftast är inom de bildade hemmen.

Det är det goda, stolta, hederliga gryet, som hos nutidsflickan bibehåller sig, när hon genast anpassar sig till en god tjänarinna.

Man tänke sig alla dessa ur tjänsten förlupna unga flickor, hvilka stå utan hem eller äldre allvarligt skydd. Vredgade, uppretade ha de lämnat tjänsten med känsla af att det må gå dem huru som helst, värre än som de nu sist haft det kunna de väl knappast få det. Ha de ej föräldrahem eller blygas de att vända sig till de föreningar, som stiftats af kärlek och deltagande för dem, så måste de lefva på snyltande hos kamrater, hvilka innehafva plats.

Huru står det vidare till i de hem och familjer, där de täta ombytena ske! Äfven i dem hafva dessa ett ödesdigert inflytande: ett förslappande hos dens vilja, som skall vara den styrande. Hon öfverser med sådana fel, som man hvarken bör eller får öfverse med. Hon blir släpphändt, loj, likgiltig för hemmets vård. "Hvad tjänar det till att ödsla med teorier, råd och förmaningar! Hvad tjänar det till att reta upp sig, att uppträda som moralpredikant och göra det otrefligt för de dagar eller veckor man är tillsammans!"

Familje- och umgängeslifvet tar helt andra former än hvad det under förra tiders tjänstfolkstrygghet ägde. För hemmens ungdom är denna förändring ödesdiger, helst den manliga. Helgdagshvila eller stärkande, höjande vederkvickelse och förströelser inom hemmet kunna ej åstadkommas, då man i hvarje ögonblick måste tänka på att inte på dessa aftnar oroa eller betunga tjänarinnan. Den hemlösa ungdom, som förr sökte upp sina med vänliga hem lyckligt lottade vänner eller kamrater, får numera liksom dessa senare söka hvila och förströelse utomhus, och det är ej svårt att räkna ut till hvad men för dess hälsa och moral. Om statistiken utvisar en så för landet ytterst nedslående sänkning af äktenskapsfrekvensen med dess folkminskningskonsekvenser, så torde detta äfven till en del ha sin grund i systemet med ständigt hotande jungfruflyttningar inom hemmen. Hemmen bli ej under sådana förhållanden den trygga tillflyktsorten med hvilande nervstärkande vanor i afseende på tid, rum och betjänande omgifning. Man går där skygg, misstrogen, osäker.

Att som nutidens husmödrar ständigt gå som på brakande is måtte i sanning vara förfärligt.

När ni härnäst köper skodon begär då att få se

Victoria kängan

Profva dem och öfvertyga Eder att de göra skäl för namnet

"Damernas favorit".

VICTORIA-kängor säljas i finare skoaffärer öfverallt — i alla modärna färger och skinnsorter, till populära priser och tillverkas af Ludvig Traugott, Stockholm.

Prenumerera oförtöfvadt på **BARNGARDEROBEN** alla mödrars ovärderliga skatt och hjälpreda.

Icke är det underligt, att deras nerver under sådana förhållanden råka i olag. Från motsatt synpunkt är det lika litet oväntadt att få höra, det jungfrurnas nerver, som så ofta nu är fallet, råkat i obestånd. Vilja och nerver äga ett djupare samband än man gärna vill föreställa sig. Den viljeförslappande känslan hos tjänaren att, i stället för som lagstadd hjälpreda stanna på platsen och hurtigt ta sig igenom svårigheter eller kanske helt obetydliga förtretligheter, endast ha tillfällig anställning, inverkar på den närmaste framtida tillvaron och sätter henne ur stånd att hvila och stärka håg och arbetskraft för kommande tider. Att städselsystemet skulle leda till tyranniserande af tjänaren behöfver man ej befara nu mera än förr. Visst är att det fasta bindande aftalet stärker bandet emellan husmoder och tjänarinna samt utvecklar en samhörighetskänsla emellan dem, som verkar till gagn och förädling på ömse håll. De uppväxande barnen, ungdomen inom sådana lagordnade hem, känna intryck af säkra, ordnade förhållanden och foga sig uti att utan knot ta på sig den del af hushållsbördan, som måste tillställas dem.

Slapphet, viljelöshet, efterlåtenhet, brist på initiativ och ett bekvämt efterapande af andras lefnadsvanor kännetecknа vår tid. Trots allt prat om frigörelse och självständighet, allt ordande om individens självbestämmelse, vågar man ej i sällskapslifvet komma med den enklaste afvikelse från det vedertagna bruket. O, denna för vårt land ödesdigra lojhet, huru tilltager den ej inom hem och hushåll! Oefterrättlighetstillståndet med saknad af hvarje band, hvarje kraf på ordhållighet och löftens helgd bär en stor del af ansvaret för detta sorgliga förhållande.

Hvarför skall förhållandet mellan matmor och tjänarinna vara den enda förbindelse, där ingen samhällssäkerhet eller aftal gör sig gällande? En flicka, som tar plats på ett kontor, i en bank, gör sitt inträde där med bestämd tanke på att i det längsta bibehålla platsen, och hon håller för det mesta sin föresats, om det också sedan visar sig flere svårigheter än dem hon förutsett, helst med afseende å förlängd tjänstgöringstid och tidtals hopadt arbete. Vi ha en annan gren af unga flickors verksamhetsfält, som kan tjäna som norm för betydelsen af att på förhand binda sig vid en plats — sjuksköterskans.

Skall kvinnan inom hemmen, den styrande därinom och den tjänande, de båda som i förening ha en så stor insats att göra i släktets fostran — skola de släppa årorna vid första lilla strömdrag — i stället för att då ta kraftigare tag i både åra och styre? Hvarje svensk man i tjuguårsåldern får som värnpliktig lära sig lydnadens svåra konst — den manstukt, hvarförutan landets försvar blefve värdelöst.

Våra unga flickor i tjuguårsåldern, både de bildade och de ur allmoge- och arbetarehemmen, vilja vara fria, tåla ofta ej minsta tygel eller tukt, förrän de i hetsigt öfvermod sätta sig till motvärn och helst ögonblickligen begära att få bryta sig ut ur förhållanden, som på något sätt vilja stäfja eller fostra dem.

De anse sig icke heller inom det egna hemmet behöfva tåla något tvång eller ålägga sig ledsamma plikter.

Det är på kvinnans fasta, goda vilja som våra framtida hems, vårt lands välgång, samhällets bestånd beror. Det gäller för husmödrar och tjänare att inse vikten af att hos dem själfva skapa denna *fasta, goda vilja*, som tål och som icke förtröttas, utan som härdas i motsättandet af den slappa eller, värre, den egensinnigt rebelliska viljan hos den ouppfostrade och, som sådan, alltid andligt underlägsna. Viljan behöfver slipas — husmoderns och tjänarens. Men för att få den fina, ädla slipningen fordras, att stenen och det för slipning afsedda råmaterialet fästes stadigt samman. Utan att så sker, kan intet säkert resultat uppnås. Utan bindande aftal genom lagligt utfärdad *städsel* sker knappast den säkra slipning, den utveckling af karaktär och vilja, som till hemmets välsignelse åter måste göra sig gällande inom vårt land med dess ursprungligen rikt utrustade befolkning.

Såsom tillägg till ofvanstående skulle framhållas vikten af att tjänaren hade en bestämd hvardag i veckan fri. Samma dag för alla. T. ex. måndagen, när merendels allt är i godt stånd. Efter middagens undanstökande skulle då flickorna ha ledighet att hälsa på hvarandra och sitta tillsammans med *sitt arbete* — hvilket blir något helt annat än den mången gång hållningslösa söndagssamvaron. De kunde då få ha sina små fester, läsa högt tillsammans. Jag tror ej att husmodern skulle förlora på att den vecka, hennes jungfru hade måndagsmottagning, om ej bjuda, så dock repartisera med jungfrun om kaffebord. Flickorna skulle då äfven ha rättighet att hos sig se de manliga bekanta, hvilka äfven skulle förskaffat sig rättighet till frimåndag. Smyg- och smusselsystemet, så nedsättande för dem det vederbör, skulle möjligen därigenom dämpas. Hvarför skulle för öfrigt ej den unga tjänstflickan ha samma rättighet som husets dotter att på *dagen* helt öppet ta emot och umgås med en manlig, låt vara beundrare? Man får ju förutsätta att ett ärligt närmande innebär garanti för goda afsikter. Att besöken afkortas vid af husmodern förut bestämd tid, faller af sig själft.

Alltså frimåndagar. Men däremot ej *bestämda* frisöndagar. Husmödrar med stora familjer och ungdom, hvilken, som nu ofta, är upptagen af bank-, kontors- och andra trägna tröttande sysselsättningar, behöfva allt för väl hjälp eller undsättning äfven på söndagen. Tanken på att hemmet då i regel står beröfvadt all hjälp, är nedslående och verkar irriterande på den, som året igenom bär den egentliga hushållsbördan. Existerar ett godt, förtroendefullt förhållande emellan matmor och tjänare, torde vänlig öfverenskommelse å ömse sidor ge den rätta lösningen äfven i fritidsfrågan.

KÖP
Svart Siden.
Begär profver franko af våra garanteradt solida sidentyger från 90 öre till kr. 13 pr mtr.
Specialité: Sista nyheter af brud-, sällskaps- och promenadtoiletter, äfven i kulört och hvitt.
Sändes *tull- och portofritt* direkt till privata.
Schweizer & Co, Luzern S 6, (Schweiz).
Sidentygs-Export. — Kungl. Hoflev.

Äfventyret.

JAG HADE en gång lefvat, men nu hade jag hönseri.

Jag hade sett minuterna dansa för min syn som glödröda och giftblå gnistor, därpå hade mörkret fallit öfver mig, och slutligen, slutligen hade det ljusnat för en skymning utan färger, utan perspektiv. I den runno dagarna bort i en jämn och stilla ström, och mitt lif syntes mig stundom oändligt långt, hvilket gjorde mig sorgsen, stundom skrämmande kort, hvilket gjorde mig ännu mera sorgsen.

Se framåt ville jag icke, gitte icke heller, men jag älskade att se mig om mot Det Förflutna. Men ju längre jag kom på vägen, desto dimmigare i konturerna blef mitt lidandes berg, det nådde icke till himmelen mer, som jag ville det skulle göra, öfver det såg man skyarna, vid sidorna andra människors lidandes berg och — det hjälpte icke — där *hans* fot trampat, växte åter gräs. Det kvantum bekymmer, som är godt och nödvändigt för människan, gåfvo mig mina höns, som stundom fingo ohyra, stundom liggsjuka, stundom af annan orsak värpte alltför sparsamt och förskaffade mig ekonomiska förluster. Men den stora Smärtan kom till mig lika litet som Lyckan.

Jag skulle icke sålt ett tjog ägg annat än till dagens högsta notering, men det fanns ögonblick, då jag skulle sålt min själ för ett äfventyr. I de ögonblicken erbjödo sig dock lyckligtvis inga spekulanter.

Och äfventyret kom icke.

Jag blef trettio år. När jag gått igenom det, började jag svara på annonser. På det sättet fick jag två inackorderingar. Det var en ung man, och han skref, att han hade en ung hustru, som hade nerver och skulle hjälpa till med hönsen.

Nu måste jag genast säga, att jag tog dem af ekonomiska skäl, och att jag icke medvetet hoppades, att äfventyret skulle komma från dem, ej heller önskade det, ty jag ville icke mina egna önskningars uppfyllande genom andras olycka.

Men då jag såg det unga paret stiga inom min dörr och mötte den vackra fruns stora, blåa blick, *då förstod jag, att det hade kommit.*

Det blef kväll och det blef tyst på gården. Mina kycklingar hade krupit tätt i hop i sin stora låda, inne i hönshuset sofvo mina stora djur, som hvita fjäderknyten sutto de orörliga i långa rader — hvad anade de en människosjäls strider? — och i sitt sofrum hade inackorderingarna redan släckt och mörkt.

Men i mitt hjärta var icke tyst. Där var heller icke mörkt, där var något af gryningens aningsfulla skimmer, och när jag kom in till mig, tände jag för första gången under åratal min ampel. Dess sken var rödt, som passionen är röd, och i hörnen voro skuggorna svarta, som förtviflan är svart.

Jag låg och lyssnade till ödets steg utanför dörren.

— Hvad är detta? deklamerade jag, hvad vill du mig, hvad menar du, Öde? Ämnar du ta mig vid handen och föra mig ut i lifvet? Är mellanakten med gäspningar och kallprat ändtligen slut, och skall jag då i Herrans namn få upplefva en scen igen, ett verkligt uppträde med tårar, förfärliga ord och "O-Gud-hvad-jag-är olycklig?"

Skall jag gå till denna vackra unga kvinna, öfvermodig i sin skönhet och säga: "Min fru, ni har varit en annan mans älskarinna, innan ni blef dens hustru, hvars namn ni bär, förneka det icke, *ty jag vet det.* Jag har hört ert namn af er älskares mun, sett ert porträtt i hans plånbok, och äfven jag har varit hans, han kom från er till mig. Jag fick lida för er, för att plåga och egga mig skröt han med er och er skönhet. Men för hvarje gång jag förödmjukats af ett: "hon var vackrare än du," för hvarje gång skall jag ge er två förödmjukelser igen, ty jag hatar er med ett godt gammalt hat, och jag tackar ödet, som gaf er i min hand."

— Å, det skulle bli en scen, en scen, jag njöt vid tanken, men medan natten gled undan, blef icke heller den nog för mig.

Jag skulle vara mycket mera raffinerad, lofvade jag mig själf, jag skulle ingenting säga, genast. Men, o, jag var icke gammal än, jag kände mina maktmedel, och jag skulle pröfva

Iduns Modellkatalog n:r 4 för hösten nu utkommen.
Pris 60 öre Erhålles genom hvarje bokhandel och tidningsförsäljare,
Portofritt från *IDUNS MÖNSTERAFDELNING, Stockholm*
om 60 öre insändes i postanvisning eller spармärken.

att fånga honom. Hade jag icke en själ, en själ, som jag ville sälja för ett äfventyr, en eldsjäl, en blodsjäl, — — Glut wird alles was ich fasse, Kohl wird alles was ich lasse — — och då jag hade honom på knä, skulle jag säga honom allt och tillägga: nu vet ni hvad ni har för hustru, en annans har hon varit, hvad behöfver ni göra för omständigheter — —?

— — —

Jag upptäckte snart, att mina inackorderingar älskade hvarandra intill vansinne, men att Det Förflutna pinade henne. Hon kunde plötsligt bli vemodig utan yttre anledning, och jag tyckte, att hon talade till hönsen med en undertryckt snyftning i stämman.

Jag iakttog henne noga, och kontrasten mellan våra hvardagliga samtal och sysselsättningar och det äfventyr jag hade i mitt hjärta, gjorde situationen ännu mera dramatisk.

Under den lugna ytan låg minan dold, minan, som kunde explodera hvilket ögonblick jag behagade välja för katastrofen.

En dag styrde hon kurs rakt på minan, och då jag märkte det, upphörde hjärtat i mitt bröst att slå.

Vi hade talat om min hemstad.

— Jaså, därifrån, ja, där har jag inga bekanta, men vänta, jo, (med ett skratt) har ni hört talas om en ung herre, ja, rätt väl känd förresten — —? Och så *namnet*, hans namn — —

Till omätlig förvåning för mig själf svarade jag ett suddigt nej på hennes fråga, då jag borde sett henne djupt in i ögonen och låtit minan gå.

— Jaså, inte, sade hon. Ja, man kan inte känna alla, jag bara frågade, därför att han ursprungligen var från Skara, som är min födelsestad.

— Då känner *ni* honom antagligen mycket väl, frågade jag med stark betoning.

— Väl? sade hon och skrattade alltjämt, o, nej då, det hörs att *ni* inte känner honom. Men jag brukade ha honom efter mig på gatan, en gång bräckte jag af honom i telefon. Och han lär ha burit mitt porträtt i plånboken. (Ja, du behöfver inte lystra, du älskling därborta, jag bara talar om den stackars löjlige postexpeditören hemifrån, du vet.) Men ser fröken, det allra bästa är att det verkligen en gång lär ha funnits en flicka, som låtit bedåra sig af honom. Men det skämtsamma däri kan ni ju inte uppskatta, så synd att ni inte sett honom!

— Ja, sade jag, det är verkligen synd. Men, om ni har tid, så tror jag vi återgår till hönsen.

ELIN WÄGNER.

Bör kvinnan ta initiativet?

En diskussion om

"Herta Marks idé".

III.

"Och där stå höga murar mellan själ och själ."

"Vi bo i slott af drömmar
i längtans skumma salar.
Vi gå som tysta strömmar
i ensamhetens dalar.
Vår tro, vår glädje tigs ihjäl,
och där stå höga murar
emellan själ och själ.

Vårt hopp att hinna hafvet,
det sorlar skyggt och dämpadt
och blir i grus begrafvet.
Den strid vi skulle kämpat
mot berg och dammar yr och het,
den blir en dröm, som sinar
i myrens ödslighet."

K. E. Forsslund.

FRIA ELLER icke fria — det är frågan. — Är det frågan? — Kanske snarare en liten bifråga vid sidan af de stora frågorna, som gälla ingenting mindre än mänskligheten väl eller ve, en bifråga, som *ej* kan lösas ensam för sig, lösryckt ur sitt sammanhang.

En kvinnofråga t. o. m. viktigare än rösträttsfrågan, heter det. Ja väl, ty om kvinnan kunde komma på sin rätta plats i lifvet i ett *verkligt* äktenskap, blefve all kvinnlig rösträtt öfverflödig. "De tu" blefve då icke allenast ett kött, utan en själ — en ande — en tanke. För *en* tanke räcker en röst. Barnen i dylika äktenskap skulle komma att äga största möjliga förutsättningar till utveckling och förmåga att föra mänskligheten framåt, så ändtligen den tid skulle kunna skönjas i fjärran, då *all* "politik" vore öfverflödig, ersatt som den vore af kärlek, rätt och sanning.

Men, för att återgå till "Herta Marks idé" och dryftandet af kvinnans rätt eller icke att fria, förvånar det mig på det högsta, att någon sådan *rätt* kan sättas under debatt.

Hvarför hon i allmänhet ej begagnar sig af denna sin odisputabla rätt, blir en annan fråga.

Orsakerna härtill äro nog mångahanda och förlora sig i det dunkel, som härskar öfver kännedomen om människan och hennes lifs mål.

Man gör allt annat mellan himmel och jord till föremål för djupgående studier: kyrkofädernas strider och hårklyfverier för hundratals år sedan, städers invånaresiffror vid en viss tidpunkt, främmande språks fraseologi, slaktningars storlek och årtal, afstånden till solar och planeter, — men det som ligger så snubblande nära, detta viktiga: "känn dig själf", lagarna för lifvet och den mänskliga utvecklingen — detta förbiser man nästan alldeles.

Nå, — den närmast liggande, den lättast skönjbara orsaken till att kvinnliga frierier äro så sällsynta, är väl den, att allmänna opinionen skulle stämpla något sådant som — ja, nästan som liderlighet. Af dem, som stå på den allmänna opinionens ståndpunkt, *är* således något sådant något oblygt, något opassande. Men i allmänhet står t. o. m. medelnivån af utvecklingen långt framom allmänna opinionen, som brukar komma lunkande långt, långt efter; och skulle Campanulas uppslag förmå rubba denna en hårsmån eller vara tecken till, att denna börjar röra på sig för att rycka framåt, så vare det hälsadt med glädje, ty den allmänna meningen är en hämsko, som ej är att leka med. Oändligt mycket stort och godt har gått under i striden mot denne Molok.

Men förutsätt att vi kunna klara oss undan dennas utomordentliga färdighet att sätta en ful etikett på oss och sortera in oss i en trång låda, dit vi alls icke höra. Hvarför är ändock den utvecklade, den rikt utrustade kvinnan vanligen så rädd, helt instinktivt rädd, för att kläda i ord, hvad hennes hjärta innerst känner? — Ja, detta är en psykologisk gåta, som jag ännu ej hört någon tillfredsställande lösning på.

Ord profanera lätt. Kanske är det därför, hon föredrager att tiga. Kanske tungan icke är det organ, medels hvilket själen helt och fullt kan uttrycka sig, och hon känner måhända, att en yttre bekännelse skulle leda till en blott ytlig uppfattning af hennes kärlek — känner instinktivt, att en mera direkt väg finnes från själ till själ, som hon genom yttre bekännelse kanske skulle helt eller delvis afklippa för sig. Männen äro i allmänhet långt mera utvecklade fysiskt än psykiskt och stå sedligt på en lägre nivå än kvinnan. Det är icke lätt att vinna gehör hos deras inre människa. Mannens och kvinnans utveckling, de betingelser, under hvilka de lefva, äro därtill så vidt skilda, att de ha mycket svårt förstå hvarandras inre värld. I synnerhet mannen kvinnans. Naturligen har kvinnan, såsom varande den beroende, varit tvungen studera sina härskare så långt möjligt är.

Underligt nog föredrager mannen i allmänhet en modedocka att sätta i en elegant våning framför en hjälp i arbetet, en kamrat i lifsintressena. Beror detta möjligen på, att den själlösa böjer sig för den öfverlägsne, och att mannen finner detta fördragligare än en själ i strid med hans egen; att, för att finna någon som fullt kan harmoniera med ens själslif, förutsättes äfven andlig öfverensstämmelse o. s. v., tills full harmoni är uppnådd inom alla utvecklingsmöjligheter?

På denna andliga gemenskap anspelar tydligen en känd författarinna,* när hon säger: "— — — först när kärleken fått religionens förbindande helgd, fördjupande innerlighet och frigörande makt, blir mannens och kvinnans enhet lifvets nya gudstjänst, under hvilken de ädlaste mänskliga krafter kunna utvecklas, personlighetens som släktets yppersta möjligheter blifva verkligheter"

Tydligen blir det ej många att välja på, när betingelserna för en helgjuten förening bli så kräfvande stora. Kanske intet val alls. Kunde man tänka sig att människorna närmade sig idealet, blefvo hvad de borde vara, behöfdes väl knappast några frierier Det skulle utan ord stå vederbörande klart å båda sidor, när de tillhöra hvarandra. Den verkliga kärleken låter icke dagtinga med sig.

Som det nu är, likna emellertid de flesta människosjälar spegelbilderna i den kända trollspegeln i Andersens saga, och deras lifs historia blir därefter. Hur det skall bringas sanning och harmoni däri är ej lätt att säga, men ej närmar man sig målet med att lägga händerna i kors och låtsa som allt vore godt och väl.

Att den nuvarande formen för äktenskap är något ytterligt degenereradt och ger upphof till släkten, som ej mäkta föra mänskligheten framåt, kan ju nästan en blind se. Härom tala den oändlighet af sjukdomar och de otaliga skeppsbrott af lifslycka, de nutida äktenskapen i allmänhet ha att uppvisa. — Och representanterna för de s. k. lyckliga äktenskapen, — dessa dästa åldringar, som rulta mot grafven, utslitna af att samla mynt åt sig eller åt en själfrådig, egoistisk afkomma, tala äfven de samma språk: — att här är något på sned — och ej så litet ändå.

Säg ej att jag målar i svart! Se er omkring på de öfverbefolkade sjukhusen, hospitalen, krogarna och fängelserna. Se på lifvet, på lyckan själf! Se närmare på den, och den skall i de flesta fall reduceras till resignation, å kvinnans sida till ödmjukhet och en oändlig förmåga att lida (nedärfd sedan slafveriets dagar) — där den icke rent af blott är en leende mask. — Och bakom sitter själen, "den evige hungraren", i fängelse. — Hur ofta öfvergår icke s. k. kärlek till snålhet, kleptomani, dryckenskap, vansinne, mord. Hustrun (eller mannen) tar barnens lif. Mannen hustruns eller fästmöns. Det är historien för dagen. Lifvet går sina egna vägar, följer gifna lagar, antingen man kan spåra "rättvisa" däri eller ej.

Kanske är icke så mycket vunnet, om också hela Iduns läsekrets tillerkänner oss kvinnor rätt att fria. Kanske gjorde den oss en vida större tjänst, om den visade oss vägen, hur vi skulle fria oss från den form det nutida äktenskapet har; detta som af ofvan citerade författarinna karaktäriseras såsom varande den institution, inom hvilken "påträffas de råaste könsvanor, den oblygaste handel, de kvalfullaste själamord, de grymmaste misshandlingar och gröfsta frihetskränkningar, dem något nutida lifsområde kan uppvisa".

Om kärleken yttrar sig samma författarinna sålunda: "Kärleken är försjunkandet i den ande, där vår egen finner sitt fäste utan att förlora sin frihet; närheten af det hjärta, där oron i vårt eget stillas; det lyssnande, som förnimmer vårt outsagda och outsägliga; klarsynen i det par ögon, som i våra bästa möjligheter redan finner verkligheter; mötet af de händer, af hvilka vi döende ville känna våra egna omslutna." Kärleken och det nutida äktenskapet måtte icke hafva med hvarandra att skaffa, om man ej möjligen kan tala om negativ kärlek.

Från sista internationella psykiatriska och nevrologiska kongressen meddelas det glädjande budskapet, att ett internationellt institut skall upprättas för främjande af forskning angående orsakerna till och förebyggande af själs- och nervsjukdomar. Det är att hoppas, att de lärde ej behöfva irra omkring allt för länge innan de finna härden — de disharmoniska äktenskapen. Saken blir ej lätt att komma till rätta med. Det förutsätter ett förflyttande af tyngdpunkterna för all mänsklig sträfvan, en omdaning af rättsbegrepp och institutioner, — helt enkelt skapandet af en ny människa i ett nytt samhälle.

Och under tiden, medan denna omdaning sker, hvad är att göra? Jo, mycket, mycket. Icke är jag rätt person att säga hvad. Endast detta till kvinnorna. Res eder ur förnedringen! Gif eder ingen ro förr än gamla föråldrade lagparagrafer och olidliga missbruk blifva förpassade ur världen. Låt oss ej längre fördraga det ofördragliga. Männen vinna ej därpå, fosterlandet ej. Det land står högst, hvars kvinna är bäst aktad, n. b. också *värd* att aktas

Ägna det nuvarande äktenskapet med alla dess vrångbilder ett ingående studium. Lägg fram fakta, utan något som helst partiskt fördömande eller gillande. Bringa ljus öfver detta område af människolifvet, som är lika viktigt som det är försummadt. Studera dess psykologi så väl som dess fysiologi. Detta studium skall öppna blicken för de vägar man ej bör gå, kasta ljus på blindskären, belysa allt som ej är som det borde.

Och hur bör det då vara? —

Ja, detta är lika fördoldt som de ord Frälsaren skref i sanden, när de skriftlärde ledde äktenskapsbryterskan inför honom. Att han hade en alldeles särskild tanke om äktenskapet kan man förstå af orden till den samaritiska kvinnan vid brunnen, som ber om lefvande

* Jag säger icke hennes namn, emedan kanske då ej hennes ord finge gälla för hvad de äro.

Lagermans flytande putspomada BON AMI.

vatten. "Gå, kalla din man och kom hit", svarar Mästaren henne, och när hon säger: "Jag har ingen man" får hon till svar: "Du sade sant. Du har haft fem män, den du nu har *är* icke din man." — Men det är med detta som det står på ett annat ställe i Skriften: "Hvar man tager icke detta ordet, utan de, åt hvilka det blifver gifvet." — VERA.

IV.

Ett "ja" från männens läger.

DÅ JAG i Eder högt aktade tidning fick se frågan: "Bör kvinnan taga initiativet?" sporde jag mig själf, om denna fråga var ställd uteslutande till "kvinnorna" eller om den möjligen äfven gällde de män, som äro intresserade och djärfva nog att inlåta sig på ett svaromål. Om detta senare är fallet torde följande lilla inlägg i frågan tillåtas mig.

Detta spörsmål, huruvida kvinnan vid knytandet af äktenskapsförbindelser bör ha samma rätt som hittills varit mannen ensam förbehållen, den nämligen att oförbehållsamt bekänna sin kärlek eller med ett ord — fria, skall, vill jag hoppas, af alla Adams söner med ett högt och rent *ja* besvaras. Ty hvarför skulle i detta enda fall kvinnan nödgas förneka sig själf?! Sägen mig, I företagsamma och dådkraftiga kvinnor, hur är det väl möjligt att mannen ända in i våra dagar tillåtits ha monopol på en för eder så lätt exploaterad uppfinning? Månne det är feghet, som hållit eder tillbaka? Icke för det jag tror, att någon mänsklig makt, det må nu vara vänners hån, konvenansens kraf eller risken att blifva titulerad en illa uppfostrad kvinna, kan förhindra en af glödande kärlek upptänd kvinna att *indirekt* genom ord eller handling gifva uppslag till ett frieri. Nej, hvad kvinnan vill etc! Men hvarför då icke öppenhjärtigt såsom mannen gifva hvad I ägen och begära hvad I önsken?

Jag är gärna benägen att tro om kvinnan, att hon icke, som kanske ofta är fallet med mannen, därför att han är och sannolikt förblir svag för det täcka könet, lätt låter missleda sig af tillfälliga intryck, under hvilkas inflytande han tolkar sina känslor i ett frieri, att hon icke af dylika svärmerier låter sig förledas till sådana missgrepp. Men sedan I, högt ärade kvinnor, efter att ha visligen pröfvat och kommit till insikt om att er kärlek är af gedigen beskaffenhet, låten då ej längre den tomma frasen "det är ej comme il faut" eller något liknande afskräcka er att inför den utvalde öppet och troget bekänna er kärlek.

Och I skolen få röna, att hvarje man, som finner sig vara föremål för en sann kvinnas kärlek och varma hängifvenhet, icke, äfven om han vore förhindrad besvara densamma, skall göra sig skyldig till någon ogrannlagenhet eller, som I ofta tron, göra er till föremål för egna och andra människors åtlöje.

Skulle likväl något sådant vid tillfälle inträffa — ja, hvad mer? Mannen riskerar ju detsamma af kvinnan! Och, förlåt —! äfven män kunna vara finkänsliga och — — blyga. Det är framför allt inför dessa, som kvinnan behöfver och måste kunna taga initiativet. När det i öfrigt fordras, öfverlämnar jag åt eder, I skarpsynta kvinnor, att själfva afgöra.

EN AFVAKTANDE UNGKARL.

Om svensk grafisk konst i våra dagar.

APROPÅ Föreningens för grafisk konst nyligen afslutade pristäflan, har föreningens sekreterare dr John Kruse lämnat nedanstående intressanta redogörelse för föreningens sträfvan och de vackra resultat den hittills nått.

FÖRUTOM VETERANEN Axel Herman Hägg, hvars anseende som en solid och duktig arkitekturetsare är gammalt och stadgadt, i synnerhet i hans andra fädernesland England, räknar Sverige bland sina konstnärer ännu tvänne grafiker med internationellt rykte. Anders Zorn är i sina talrika etsningar med deras utomordentligt liffulla impressionistiska hållning och alldeles egna teknik af djupt och kraftigt etsade parallella strecklag fullt så originell som i sina målningar och skulpturverk, och han är i själfva verket på det grafiska området en af de store nydanarne inom konsten, en af dessa, hvilkas geni liknar fyrbåken, hvars klara sken länge strålar de kommande i möte och sedan följer de bortdragande långt till hafs. Hela detta stora i sin helhet beundransvärda grafiska verk tillhör så godt som uteslutande, om man frånräknar en liten tillfällig utflykt på den mjuka grundens terräng, den rena etsningens område, och karaktäristisk är för Zorn den starka bitning i syran han låter sina plåtar undergå och som förlänar hans mästerligt summariska etsningar detta breda, grofva, "feta", som framkallar en så utpräglad koloristisk verkan.

Zorns gode vän och stora konstnärliga motsats Carl Larsson har ej varit så produktiv på det grafiska området som Zorn, men det är dock ett både till kvalitet och kvantitet betydande och äfvenledes fullt originellt grafiskt verk han åstadkommit. Hans teknik har varit mera mångsidig än Zorns. Förutom rena etsningar har han gjort kallnåls- och mezzotintgravyrer, etsningar med mjuk grund och färg samt färglitografier, och somliga af dessa grafiska blad höra till de mest typiska exemplen på hans sköna linjekonst, som tjusar den som ger sig tid att fördjupa sig i densamma lika mycket genom sin fasta, klara, i eminent grad dekorativa form, sin utsökta behagfullhet och det barnsligt rena och morgonfriska, ja, sagoaktiga i hela andan. Carl Larssons konst hör icke till det slaget som slår an på gamla knarriga ungkarlar eller torra, prosaiska naturer, men desto mer på alla varma, unga och omedelbara människor, hur många lefnadsår de än må ha på nacken.

Oaktadt den svenska konsten alltså i våra dagar äfven på det grafiska området har att uppvisa namn, som höra till samtidens allra främsta, kan man ej säga att inom vårt land råder något lifligare intresse för original konstnärlig grafik eller någon allmännare produktion härutinnan bland våra konstnärer. Den 1887 af framlidne intendenten Gustaf Upmark och andra intresserade kännare stiftade Föreningen för grafisk konst har emellertid genom sina årligen utgifna häften med etsningar, träsnitt och litografier hållit vid makt och upplifvat grafikens traditioner inom vårt land just under en tid, då de alltmer fullkomnade fotomekaniska reproduktionsmetoderna hotat alldeles taga lofven af originalgrafiken, och en skicklig tekniker, Axel Tallberg, utbildad i engelsk skola, har genom sin visserligen sporadiskt utöfvade men intresserade och kunniga handledning i koppargravyrens och etsningens tekniska hemligheter åt en mängd äldre och yngre artister förmedlat den tekniska grundvalen för en möjlig uppblomstring af den grafiska konsten i vårt land i våra dagar, då originalgrafiken åter kommit till heders och i utlandet befinner sig i en rik och produktiv nydaningsperiod. Det förslag om inrättandet i vårt land af en regelbunden gravyrskola, som konstakademien för kort tid sedan inlämnade till k. m:t, inträffar sålunda i det rätta "psykologiska" ögonblicket, och hvarje vän af svensk grafisk konst måste på det lifligaste önska förslaget framgång.

För att på ett värdigt sätt fira minnet af sin 20-åriga tillvaro utfärdade Föreningen för grafisk konst i våras inbjudning till svenska konstnärer att deltaga i en grafisk pristäflan. Full frihet ur alla synpunkter lämnades konstnärerna. De olika grafiska teknikerna fingo täfla med hvarandra. Prisbeloppet skulle vara 1,800 kr. att utdelas i 3 pris.

Resultatet af denna pristäflan blef öfver förväntan godt, utvisande att äfven i Sverige den uppväxande konstnärsgenerationen börjar intressera sig för de många och tacksamma uppgifter den grafiska konsten erbjuder. Vid täflingstidens utgång den 15 september hade inalles 41 blad inkommit, utförda af 15 konstnärer och representerande ett stort urval af tekniska metoder. Etsningar voro 25, träsnitt 8, litografier 7, samtliga dels i svart och hvitt dels i färg, hvarjämte 1 kallnålsgravyr insändts.

Utan tvekan gafs första priset, 1,000 kr., åt signaturen Aj! för en färglitografi "Flickan, som väfver röda guldband", hvars upphofsman icke kunde vara och heller icke var någon annan än Carl Larsson, så typisk är den för sin mästare både i sina stora öfvervägande förtjänster och sina små försvinnande fel. De sista (om vi nu skola tala om dem!) bestå i en viss manierism eller onödig tillkrångling af några veck i den lilla flickans ljusröda klädning. Men hvad betyder en sådan småsak mot det i sin art fullmogna mästerskap, som talar ur hela bilden! Hvilken ren och svalkande linjeskönhet, hvilken graciös harmoni i sammanställningen af dessa ljusa fina färger: skärt, ljusrödt, hvitt och ljusblått, hvilken renlighet och redbarhet i teckningen af hela den lilla flitiga bandväfverskan, hvars mjälla hals och kind och i ljuset skimrande hår med den lilla koketta flätan man skulle vilja kyssa och hvars svarta, litet nedhasade strumpor i de bruna sandalerna ge ett så rörande intryck af verklighet! Här är ingenting bortslarfvadt eller oärligt frånkommet, allt rent, klart, gifvet med den stora konstens stora enkelhet, skenbart så lätt men i själfva verket lika svår att nå som den fulla enkla naturligheten för en människa. Icke minst förträfflig är den hvita rokokostolen med sitt blåhvita öfverdrag gifven, ensamt den är ett mästerstycke i sin art. Denna den fjärde i ordningen af C. L:s litografier ställer sig i sin diskreta elegans, sin kvinnliga mjukhet värdigt vid sidan af hans första och största litografi, den mera kärfva och manliga S:t Göran (1896), hvilken likaledes utgifvits af Föreningen för grafisk konst.

Andra priset, 400 kr., tilldelades en ung konstnär Eigil Schwab för en etsning af ett kärft ynglingahufvud, ställdt rakt en face, enkelt och allvarligt uppfattadt, säkert och duktigt modelleradt, ett kraftigt och godt stycke arbete som ren etsning, hvilket ger goda löften för sin upphofsmans framtid som grafiker.

Tredje priset, likaledes 400 kronor, erhöll en ung skånsk konstnär, Carl O. Petersen, för ett träsnitt "Kråkor på snömark", hvarjämte tvenne andra af samme konstnär insända träsnitt föreslogos till inköp, "Kalkoner" samt tvenne promenerande damer i 1860-talets kostymer. Både i Frankrike, England och Tyskland har man rätt länge sett xylografiska blad, som gå i en liknande summarisk, af japanernas utsökta träsnittskonst påverkad stil, men i Sverige ha vi hittills så godt som saknat något prof på denna träsnittskonstens renässans i våra dagar. Visserligen har fröken Harriet Sundström gjort några verkligen talangfulla försök i den nya träsnittstilen (ett litet vackert blad med ett par hästar, hvarmed signaturen "Up and down" deltog i täflingen och som blifvit föreslaget till inköp, torde, om jag ej misstager mig, vara utfördt af henne), men det är först med Petersens träsnitt som den nya stilen fullt utbildad möter oss i Sverige. Det prisbelönta bladet är ett synnerligen läckert och artistiskt japaneseri, men för min del finner jag de båda till inköp föreslagna bladen mera originella. Den stora pösande kalkonen med sträckt hals

NITTIOSEX (96) % af befolkningen såväl barn som vuxna lida af tandröta. Orsaken till detta sorgliga förhållande är i de flesta fall:

FÖRSUMMAD skötsel af tänderna från tidigaste barndomen!

Använd därför redan från barndomen

LUZERN

Förnäm vistelseort under sommaren.
G:D HOTEL NATIONAL
Härligaste läge vid Vierwaldstättersjön. Rum från 4 kr. Ill. prospekt gratis.

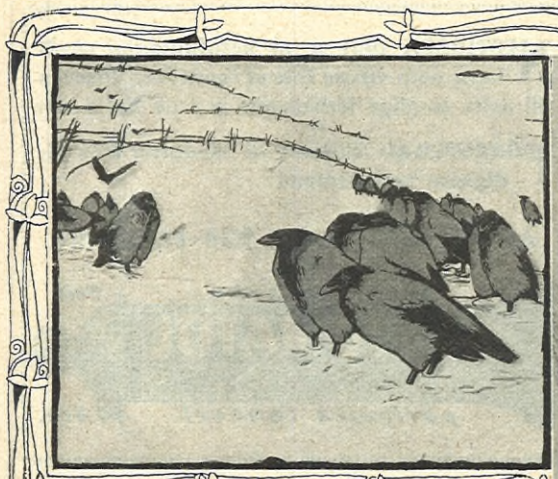

KRÅKOR I SNÖMARK TRÄSNITT AF CARL O. PETERSEN. 3:E PRIS.

är en dråplig djurstudie af ett förvånansvärdt lif och med godt fångad rörelse, och på ett lustigt sätt har konstnären i sina krinolindamer, den ena ung och sedigt nedåtblickande, den andra äldre och kavatare höljd i en prunkande och krumbuktande persisk schal, fått in en viss stämning af gammal tid. Herr Petersens träsnitt röja en verklig begåfning för denna art af grafisk konst och en redan mycket utvecklad teknisk färdighet. Man måste önska honom lycka till nya segrar på detta område.

Bland de öfriga insända bladen funnos ytterligare några som äro förtjänta af omnämnande. Så signaturen Sverres litografier i svart och hvitt och i färg, i synnerhet hans "Ouvertyr" med sina 4 musicerande herrar i orkestern, ett originellt och stämningsfullt stycke, men icke fritt från en och annan svaghet i teckningen. En särskild mention förtjäna två arkitekturetsningar af arkitekten Hjalmar Molin, som värdigt uppbär traditionerna från Axel Herman Hägg. Det ena är ett motiv från det gamla Viterbo, en sådan där förtjusande hemtreflig och pittoresk piazza med skuggiga kolonngångar och i ljuset spelande fontän, som man finner i Italiens småstäder, det andra en bild af Stockholms råd-

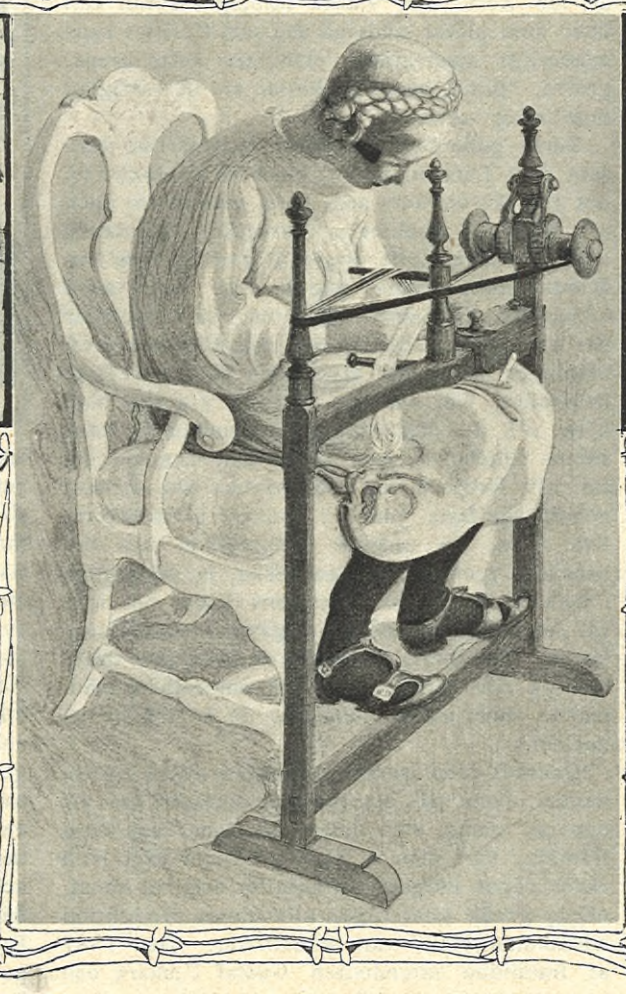

"FLICKAN VÄFVER RÖDA GULDBAND". FÄRGLITOGRAFI AF CARL LARSSON. 1:A PRIS.

hus (eller om det nu i stället skall bli ett stadshus?) ungefär sådant det lefver i Ragnar Östbergs hufvud och återuppstått i hans kollegas fantasi. Den som till äfventyrs icke förut fått

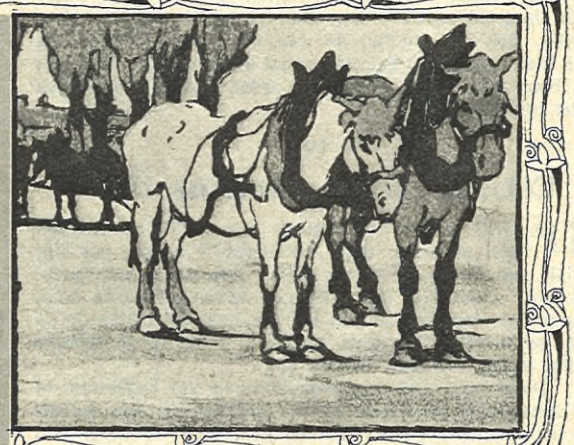

ARBETSHÄSTAR. TRÄSNITT AF "UP AND DOWN".

upp ögonen för den säregna skönheten i Ragnar Östbergs lika mäktiga som pittoreska skapelse med dess aflägsna venezianska anklang och särskildt det på en gång massiva och eleganta tornets ståtliga, ja, majestätiska verkan, skall få det af denna både precisa och fantasirika bild af detsamma, sådant det skulle komma att te sig, när väder och vind under tiotal af år lagt sin patina öfver murytorna och det hela hunnit att växa in i sin omgifning, detta "nordens Venedig", för hvilket det så utomordentligt passar i sin förening af ljus högrest elegans och nordisk massivitet.

Denna bild af Ragnar Östbergs fantasiskapelse, sedd genom ett annat mycket smidigt temperament, kommer sannolikt att ingå i Föreningens för grafisk konst album för innevarande år jämte de 3 prisbladen (samt 3:dje häftet af de ypperliga reproduktionerna efter Rembrandts teckningar i Nationalmuseum). Nya medlemmar i föreningen (årsafgift 10 kr.) kunna anmäla sig hos undertecknad, dess sekreterare, adress Nationalmuseum.

JOHN KRUSE.

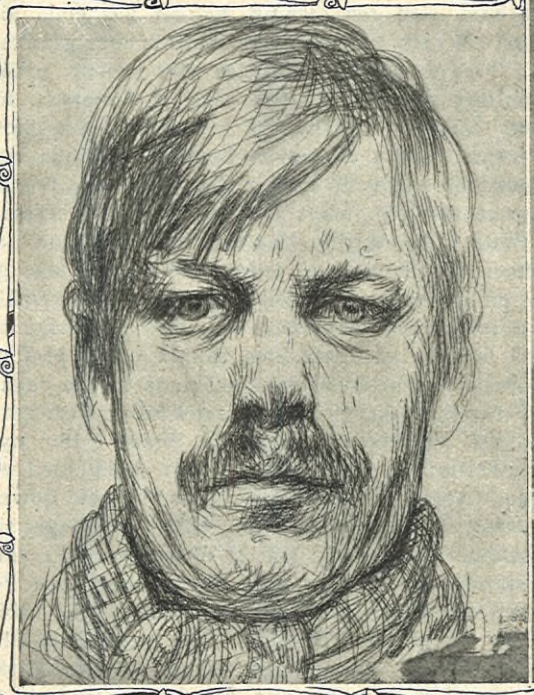

ETSNING AF EIGIL SCHWAB. 2:A PRIS.

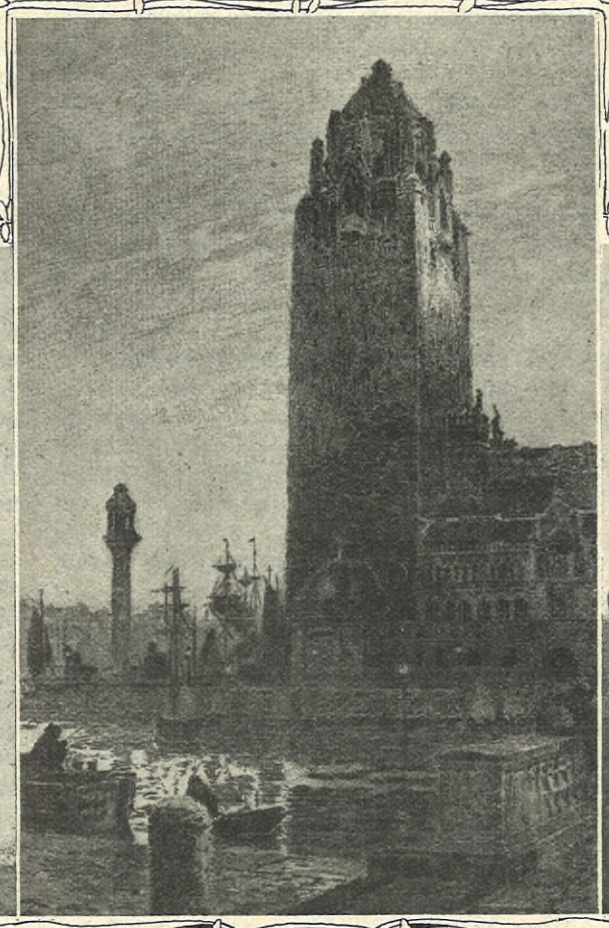

STOCKHOLMS RÅDHUS. ETSNING AF HJALMAR MOLIN.

DAMER I KRINOLIN. TRÄSNITT AF PETERSEN.

SKÖNHETS-TÄFLINGEN

EN ENGELSK PRISTAGA-RINNA.

DEN IMPONERANDE skönheten å bilden här invid är en af de engelska damer, som skola göra den amerikanska skönhetsdrottningen miss Frey äran stridig. I en af den stora dagliga londontidningen Daily Mirror anordnad lokaltäfling för Derby har hon nämligen vunnit första priset. Den slutliga täflingen för England är emellertid ännu ej afslutad, och det återstår att se, hvem af anglosaxarnas många sköna kvinnor är den skönaste. Öfver hela jordklotet fortfar för öfrigt alltjämt sökandet efter det förkroppsligade skönhetsidealet. Den kända kvinnotidningen *Femina* i Paris leder täflingen för Frankrike, *Daily Mirror* representerar, som nyss nämnts, England, *Peuple's Journal* i Dundee, Skotland, *Aftenposten* i Kristiania, Norge, *Blanco Y'Negro* i Madrid, Spanien, *La Donna* i Turin, Italien, och så vidare. Men äfven Argentina, Australien, Japan, Mexiko och Kapkolonien samt andra exotiska länder ha i förtröstan på företrädet af hvar sitt lands kvinnor framför alla andra antagit utmaningen, och det är ganska säkert att resultaten komma att bli en samling af skönhetstyper, som väl aldrig förr ägt sin motsvarighet. Inför dessa fakta framstår utan vidare utläggningar vikten af att Sverige blir värdigt representeradt. Hvar finns då mellan Skånes sydspets och Norrlands fjällgräns den ideala svenska typiska skönheten, sådan hon lefvat i dikt och dröm genom generationer? Låt oss alla hjälpas åt att finna henne, om hon icke själf vill ge sig till känna. Iduns skönhetstäfling står ännu alltjämt öppen, och fotografier böra insändas till Iduns redaktion, Stockholm.

EN ENGELSK SKÖNHETSDROTTNING FRÅN DERBY, VINNARE AF PRISET I EN AF DAILY MIRRORS SPECIALTÄFLINGAR.

MAGNUS HUSS OCH HUSSBORGS REKREATIONS HEM

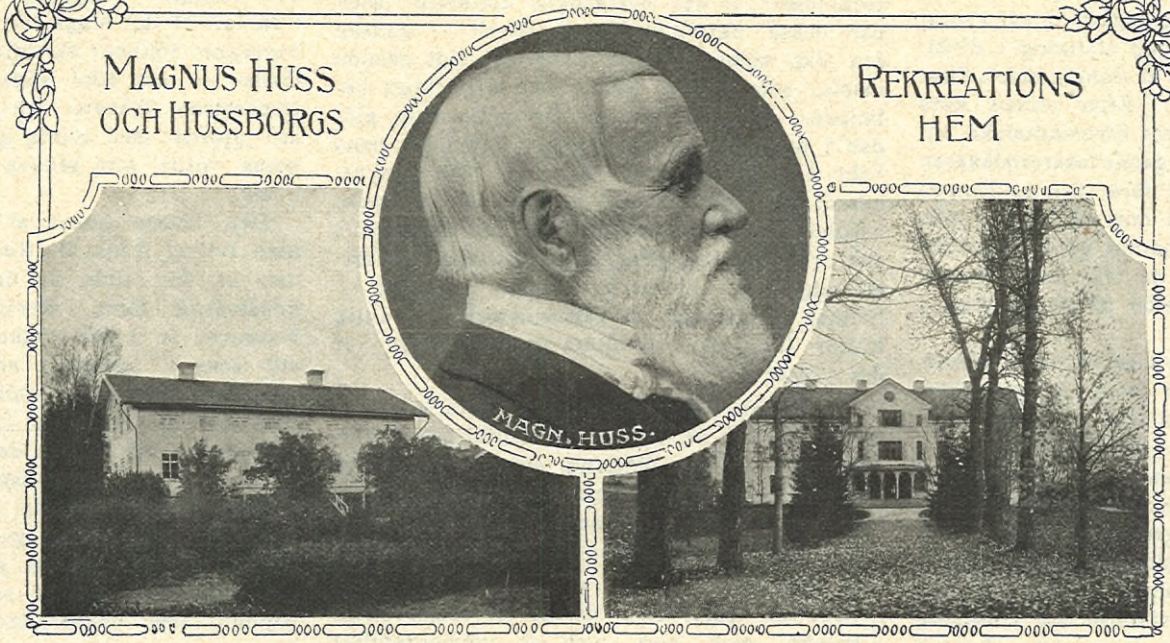

TORPS PRÄSTGÅRD I MEDELPAD.

JOHANNISBERG, NU HUSSBORGS SANATORIUM.

ÖFVERALLT I SVERIGES land firades den $^{22}/_{10}$ 1907 hundraårsminnet af Magnus Huss' födelse, framför andra af vårt lands läkare och nykterhetsvänner, ty de förra räkna Magnus Huss såsom Sveriges främste läkare, och de senare veta, att han var den kraftigaste förkämpen för nykterhetens befrämjande Svenska läkaresällskapet hade ofvannämnda dag en särskild högtidssammankomst med tal af professor P. J. Wising, som äfven redan förut skildrat Huss' lifsgärning och redigerat hans självbiografi. I Huss födelseprovins, Medelpad, hade samtliga godtemplare sammanslutit sig för att i Sundsvalls kyrka högtidlighålla hans födelsedag, och alla butiker i staden voro under aftonen stängda, hvarigenom festen fick en allmän tillslutning och ännu allvarligare prägel. Hans insats i nykterhetsarbetet och hans stora betydelse för vårt land och folk karaktäriseras synnerligen väl af följande uttalande af professor E. Heyman vid firandet af Huss' 50-årsjubileum den $^{8}/_{12}$ 1885 som ledamot af Svenska läkaresällskapet. "Det var i början af 1850-talet Magnus Huss skref sitt bekanta arbete "Om Sveriges endemiska sjukdomar", hvari han lämnar en trogen skildring af det sedliga och sanitära förfall, som brännvinsmissbruket framkallat. Med den erfarne läkarens vidtgående blick och med fosterlandsvännens varma hjärta vänder han sig i högstämda ordalag till svenska folket och till dess lagstiftare, för hvilka han kraftigt framhåller det stora ansvar, som hvilar på dem, och deras plikt att genom verksamma lagbud sätta en damm för den allt högre och högre stigande brännvinsfloden. Detta upprop, som spreds i tusentals exemplar kring land och rike, blef en väckelse, som ej förfelade sin verkan och som kraftigt bidrog till den vid 1855 års riksdag genomförda reformen i brännvinslagstiftningen, en reform, hvars välsignelserika frukter den nuvarande generationen med skäl må prisa. Djupt tacksamma skola ock kommande släkten bevara minnet af hvad Magnus Huss verkat till nykterhetens främjande, för det kraftiga handtag han då räckte svenska folket till dess lyftande ur det sanitära fördärf, hvari alkoholmissbruket störtat det."

MAGNUS HUSS var son af kyrkoherden i Torp, kontraktsprosten Johan Huss. Denne var betydligt äldre än sin fru och hade många barn, hvarför han beslöt åt dem uppföra ett änkesäte, som den tiden brukligt var. För detta ändamål inköpte han i Torp en fäbodvall vid Ljungans södra strand, och den mangårdsbyggnad han där uppförde kallas än i dag "Prostgården" af ortens befolkning. Prosten lefde här i många år med barn och barnbarn; han gaf platsen namnet Johannisberg.

Hans son, sedermera brukspatron Carl Fredrik Huss, lade nya ägovidder till fädernegården, så att den till sist blef det största jordagodset i Medelpad. Brukspatronen gifte sig tidigt och hade stor familj; då prostgården därför blef för trång, lät han i början af 1850-talet uppföra ett stort slottsliknande stenhus. Det var just på brodern generaldirektörens begäran, som huset byggdes större än det annars skulle ha blifvit, ty han hade vid snart uppnådda 50 år ännu ej gift sig och förklarade sig ej heller ämna göra det, hvarför han önskade på gamla dar åter få ett hem på sin kära fädernegård.

ELIN OCH KLARA FRANSÉN.

Detta var ju ej att undra på, ty naturen här är den mest storslagna. De närliggande skogklädda bergen resa sig till en höjd af omkring 500 meter. I den bördiga dalgången framflyter Ljunga älf bred och mäktig, utanför Johannisberg bildande en fors, hvars dånande brus alltid höres ute, och för öppna fönster äfven inne i Hussborg.

Magnus Huss blef dock sedan gift och kom ej att bo längre tider på sitt kära Hussborg. Han afled i Stockholm $^{22}/_{4}$ 1890 i en ålder af 82 $^{1}/_{2}$ år, rik på ära och utmärkelser.

Johannisberg är fortfarande i släkten Huss' ägo. Sedan den gamle brukspatronen och hans fru aflidit, stod "stenhuset" under många år tomt och öde såsom ett "verkligt sagoslott". År 1906 genomgick det en genomgående inre omdaning, då det apterades till *Hussborgs rekreationshem*, det första och hittills enda i den.

undersköna provinsen Medelpad. Natur och konst ha här i förening åstadkommit, hvad äfven ganska högt gående fordringar kunna begära. Vid rummens utrustning ha stor smak och omtanke varit rådande både i fråga om valet af färger och möbelstil, allt är nytt och gediget, i tilltalande och rik omväxling.

Endast 3 rum i mellanvåningen ha bibehållits oförändrade, de s. k. "kungsrummen". Här stannade nämligen *konung Oscar II* natten öfver, då han i juni 1873 gjorde sin eriksgata genom Norrland. I den stora salongen äro väggytorna helt och hållet täckta af utmärkt väl bibehållna oljemålningar utförda af den framstående artisten Oskar Blombergson, idel motiv från Johannisbergs närmaste omgifningar och Huss-släktens nu nedlagda järnbruk, Torpshammar.

Hussborgs rekreationshem har under de två somrar det hållits öppet haft att glädja sig åt fullt hus, under öfriga tider af året är här fridfullare, ett hem för konstnärer och författare, ty bådadera få här mäktiga intryck af den storslagna naturen och kunna arbeta i lugn och ro.

Till sist några ord om de två kvinnor, som gjort Hussborg till rekreations- och hvilohem och som äro föreståndarinnor där. De båda tvillingsystrarna Elin ocn Klara Fransén äro födda $^{10}/_{5}$ 1862. De blefvo tidigt hem- och föräldralösa, men tack vare begåfning och energi ha de skapat sig en god ställning i lifvet. Den "äldre", Elin, är en af Sofiahemmets först utbildade sjuksköterskor. Efter slutad kurs sändes hon omedelbart som öfversköterska till Sundsvalls lasarett. Den gamle lasarettsläkaren Christiernin sade, då han först fick se henne: "jag tror de ha skickat mig ett barn", men han fick snart se, att barnet på ett utmärkt sätt fyllde sin plats och de två blefvo alltjämt goda vänner. Hon kvarstod på denna plats i sjutton år.

Den "yngre" systern, Klara, var efter fullbordad lärarinnekurs under flere år privatlärarinna, till dess hon grundade en flickskola i Motala och förestod den själf under tio år.

De båda tvillingsystrarna ha sålunda förträffliga egenskaper för att vara föreståndarinnor för det hem de nu grundlagt, förutom att de besitta den högre bildningsgrad, som alltid verkar så välgörande på sin närmaste omgifning.

Under en längre tids vistelse vid Hussborg har den, som nedskrifvit dessa rader, kunnat öfvertyga sig om att båda systrarna i mångt och mycket komplettera hvarandra, men aldrig ha olika mening, då det gäller att i ädel täflan göra hemmet hälsobringande och angenämt för sina gäster. R. W.

Spalten om böckerna.

UNDER denna rubrik begynna vi i dagens n:r en serie öfversikter öfver modern skön- och ungdomslitteratur, för hvilka vi lyckats träffa aftal med tvänne hvar på sitt område framstående och kompetenta pennor. Den ledande ställning, som alltmera tillerkännes Idun äfven på detta område, skall därigenom, hoppas vi, ytterligare befästas till våra läsares gagn och hugnad.

De hrr förläggare, som önska sina nyutgifna arbeten komma i åtanke vid dessa anmälningar, behagade öfversända ***dubbla exemplar*** *af desamma till*

Redaktionen af Idun.

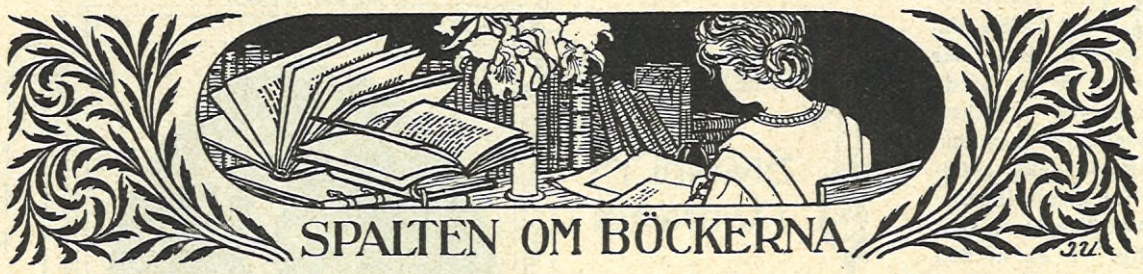

EN LITEN GUL BOK ligger framför mig på bordet, öfverst på bokstapeln. Det är essayen om Oscar Levertin af David Sprengel — en skiss, kallar han den själf — ur serien *Svenskar*. Det är inte en händelse, som ser ut som en tanke, det är verkligen en tanke med att jag nämner denna lilla gula bok först i dag.

David Sprengel var en lärjunge och en personlig vän af Oscar Levertin. Det ligger öfver hans bok intim känsla och ett stillsamt vemod; redan från de första sidorna klingar mot oss en ton af ensamhet mot bakgrunden af minne och minnen och af resignation inför vissheten att det väsentliga hos en människa kan döden dock ej nå, att gärningen lefver trots allt. I teckningen af den bortgångne diktarens väsen når också därför skildraren längst — kanske äro där sidor af Oscar Levertins vidt nående insats, som kunna tyckas icke tillräckligt betonade. Men *kärleken* hos Oscar Levertin, glöden i hans själ, lidelsen i hans forskning, hans "eld i skepticismen", äfven den fina försyntheten, den intelligensens godhet, som så starkt präglade honom, allt detta ger oss Sprengel i sitt arbete på en gång djupt allvarligt och förstående ömt. Boken är daterad Syrakusa — hvilken suggestion af världshistoria och antik kultur framkallar ej blotta namnet! Och hur det passar här.

Ty Oscar Levertins intellekt bars kanske i första rummet af lidelsen för kultur och af kärleken till de stora linjerna, stora planer, stora arbeten, allt som spänner tanken och tvingar den att fly utom det som fångar oss i nuet. Kring hans syn äfven på det lilla blef där luft, perspektiv.

Det är något mer än ett år sedan Oscar Levertin gick bort, men så utomordentligt starkt var hans personlighets inflytande på vår andliga odling, att tomheten efter honom ännu knappast börjat kännas med det isande vanmaktsintryck, som tomheten ger. Det är som ett träd, som skjuter skott, ännu sedan det blifvit fälldt; rötterna ha alltjämt lif.

Denna tanke kommer nära för en, när nu i dagarna det af Oscar Levertin planlagda, med glädje och kärlek uttänkta stora verket *Sveriges nationallitteratur* börjat utgifvas under redaktion af Henrik Schück och Ruben G:son Berg och under medarbetarskap af en hel del af våra mest kompetenta män på området. Verket går ut i 25 stora volymer (à 2 kr. hvar) och hvarje volym kan köpas oberoende af verket i dess helhet. Det omfattar ett urval af uttrycken för svensk kultur, sådan denna slutligen lefver med oss som arftagare, alltifrån medeltiden och till och med våra mest representativa samtida. Så har Oscar Levertin velat, att hvarje svenskt hem skulle bli satt i tillfälle att inom sig sluta något af denna skatt, hvars förvaltare hvarje svensk man och kvinna borde känna ansvaret att vara.

Från hvad jag ofvan skrifvit blir steget ganska långt till de böcker, som just nu ligga framför mig på bordet. Ännu har icke det egentliga bokflödet till julen börjat. (Inom parentes: när skola vi komma ifrån att böckerna ha sina säsonger liksom frukt och grönsaker? Vissa tider då de skola njutas, och som förutsätta tider, då de skulle vara obehöfliga för vår andliga tillvaro! —)

Se här emellertid listan:

Syster Dione och andra berättelser, af Anna M. Roos.

Utvandrare, skildringar af J. L. Stockenstrand.

Från det jordiska museet, af Elin Wägner.

Kyrkoherden i Östervik, af Erland Waller.

Löjtnant Sven Hedfält, roman af Göran Falke.

Ingen af dessa böcker är någon betydande bok, och hvad beträffar den sista, står den verkligen pekoralet tämligen nära. Den är, som af titeln framgår, en roman om en löjtnant och möjligen också en roman af en löjtnant, i så fall af det slags löjtnanter, som icke göra begreppet löjtnant särskildt sympatiskt för den civila — att icke säga civiliserade delen af läsekretsen. Tjänste- och manöverskildringarna äro gjorda med tydlig glädje för författaren; deras värde som sådana kan jag dock ej bedöma.

Den finaste boken af de ofvan nämnda är utan tvifvel Anna M. Roos' Syster Dione, och den är den enda af dem, som har en fast konstnärlig form. Berättelsen Prinsessan af Ravenna är i mitt tycke förtjusande, med en stil som i ciselerade arbeten; den verkar på fantasien som vissa gamla smycken. Öfver hela boken hvilar en jungfrulig charm, som kommer en att förlåta de mindre lyckade försöken till samhällssatiriska drag.

Elin Wägner är en debutant med något friskt och oförfäradt i greppet, som väcker intresse och får en att gärna säga: *lycka till!* om också en del af sakerna alltför mycket påminna om underhållningen i de engelska litterära "magasinen". — J. A. Stockenstrand är äfvenså för mig en ny bekantskap. Hennes skildringar äro ytterst konstlöst skrifna — hvarmed jag icke menar, att de äro misslyckade eller tafatt hoptotade. Nej, författarinnan har många goda sidor: ett klokt kynne, mottaglighet, frihet från såväl affektation som sentimentalitet, allt sympatiska egenskaper. Hennes ämnesval är också ofta intressant. Men nästan allt som finns att lära för att nå pregnant personliga och verkligt konstnärliga uttryck återstår ännu. Det kan komma.

Slutligen Kyrkoherden i Östervik, en riktig bok för familjerna — som det heter! Förresten en älskvärd bok, som för tanken på dessa blyertsteckningar från en förgången period, mjuka och lätta, naiva i en vacker bemärkelse.

MARIKA CEDERSTRÖM.

PAPPERSMÖNSTER fullt tillförlitliga, erhållas omg. från oss till nedanstående pris inom Sverige: Bluslif 40 öre, Kjolmönster utan släp 50 öre, Prinsessklänning 75 öre, Reformdräkt 75 öre, Barndräktmönster 50 öre, Kappmönster 60 öre. Uppgif lifvidd, (omedelbart under armarne,) midjevidd och kjollängd, erhåller Ni till Eder figur fullt passande mönster. Expedieras portofritt om rekvistion åtföljd af likvid i sparmärken el. postanvisn. insändes till *Iduns Mönsterafdelning, Mästersamuelsgat. 43, Sthlm.*

Barn- och ungdomslitteratur.

MARIE LOUISE GAGNER.

DEN LITTERÄRA kritikens utöfvare ha, då det gäller granskning af barn- och ungdomsböcker, stora svårigheter att bekämpa, ty en god kritiker är icke alltid en insiktsfull bedömare af den diktning, som tillkommit för de ungas räkning. Då Idun nu begynner meddela öfversikter af ungdomslitteratur, har tidningen haft förmånen att i seminarieadjunkten fröken Marie Louise Gagner vinna en person, som är fullt vuxen detta grannlaga bedömarekall. Fröken G. erhöll nämligen bland ett rätt stort antal sökande Folkskolans barntidnings stipendium för studiet af barn- och ungdomslitteratur i Tyskland och Schweiz sommaren 1907, och det är med stöd af sina erfarenheter från denna resa hon nu vill granska hvad vårt eget land bjuder de unga till förströelseläsning. För föräldrar och uppfostrare hoppas vi därför att artikelserien skall bli synnerligen välkommen som handledning vid det mången gång svåra valet af ungdomslitteratur.

LITTERATURHISTORISKA BILDER FRÅN STORBRITANNIEN af *Tant Cissy (Cecilia Milow)* I, II à 2: 75; CANTERBURY-BERÄTTELSER EFTER G. CHAUCER. Bearbetn. för ungdom af *Cecilia Milow*, 2: 50; SAGOR OCH BERÄTTELSER FRÅN ALHAMBRA af *Washington Irving*. Öfvers. af *G. V. Ålund*, 2: 75; RIDDARSAGOR EFTER DIKTER AF ALFRED TENNYSON. I tri bearb. af *Helga Thorolf*, 2 kr.

DÅ MAN en längre tid studerat barn- och ungdomslitteratur i Tyskland och Schweiz och har i friskt minne de stränga och oftast fullkomligt rättvisa omdömen, som ledarne för reformrörelsen på detta område, en Wolgast t. ex., fällde öfver flertalet serier tyska barn- och ungdomsböcker, är det ej utan, att man känner en viss patriotisk stolthet, när man här i vårt "lilla" land upptäcker ungdomsbibliotek, som stå högt. Ett sådant tyckes mig gifvet det Norstedtska vara. Att man ej träffar på någon dålig bok däri, är ju ej nog att motivera ofvanstående omdöme, men väl det faktum, att där finnas så få värdelösa böcker, skräpböcker. En prägel af vederhäftighet, gedigenhet och god smak, hvilar öfver samlingen, som omfattar omkring ett hundratal nummer. — Ett och annat barn, som vant sig vid att företrädesvis läsa böcker, som man galopperar igenom, torde kanske finna en del arbeten tunga, t. ex. Sahara och Sudan Men i stället bör samlingen kunna påräkna så mycket större intresse af oblaserade. vetgiriga ungdomar.

En invändning skulle jag emellertid vilja göra: samlingen bär för tydligt hallstämpeln af överklassbibliotek. Visst är det godt och väl, att utstyrseln är förstklassig, att illustrationer, papper och tryck äro af bästa slag. Men därigenom blifva böckerna också mycket dyrbara. I genomsnitt betinga de ett pris af 2: 25. Vill en familjefar af medelklassen med flere barn ge hvart och ett af dem en af dessa böcker, till julklapp t. ex., blir summan rätt kännbar för honom. Vore det ej möjligt att demokratisera serien så till vida, att utstyrseln blefve enklare och möjligen illustrationerna farre? Böckerna behöfde väl ej förlora så mycket i utseende för det. Nu för tiden har man ju åtskilliga medel att få äfven en enkel bok att se nätt och treflig ut.

I allmänhet syns man hos oss ej ha fått ögonen upp för i hvilken grad barns s. k. förströelseläsning skulle kunna ställas i bildningens tjänst. Det finns verkligen ej så få "roliga böcker", som på samma gång de genom omväxlingen och rikedomen i stoffet fängsla intresset, äro ägnade att ge färg och lif åt mycket, som måst gifvas helt kort och knapphändigt i skolan. En af förtjänsterna i den Norstedtska ungdomsbokserien anser jag just vara, att den underlättar försöken att sätta förströelseläsning i organisk förbindelse med skolundervisningen. Bland böcker, som främst böra nämnas i detta sammanhang, äro Cecilia Milows Litteraturhistoriska bilder från Storbritannien. Engelsk litteraturhistoria torde medhinnas i mycket få af våra flick- och gosslöroverk, och därför är det så mycket värdefullare att äga väl skrifna biografier af detta lands författare på svenska. Skildringarna, som äro afsedda för 16—17-åringar (de äro tillägnade "Mina flickor",) synas mig på det hela mycket lyckade. Man ser, att förf. har öga just för hvad som intresserar ungdom. Här finns mycken både färg- och detaljrikedom. Bland de intressanta biografierna synas mig kanske Burns', Scotts och Dickens'. Som vi här i Sverige ännu ej äga någon annan allmän litteraturhistoria än Ahnfelts tämligen föråldrade, kan man vara säker på att mycket af hvad förf. här förtäljer såväl om de nyss nämnda författarna som om t. ex. Byron, Shelley och Carlyle är nytt och fängslande äfven för många äldre personer*. — Någon gång har förf:s ifver att få boken rolig kommit henne att taga med allt för mycket detaljer, så att disproportion uppstått mellan skildringens olika partier. Stilen är personlig, liflig och medryckande. Här och där stötes man af en viss blomsterrikedom — bilder och attribut förekomma i väl stor mängd. Hos en så van stilist som fröken Milow betyder detta ej så mycket, men fara är, att ungdomen, särskildt unga flickor, ta efter, och hos dem öfvergår då stilen i nio fall af tio till manér.

Lämpligt är naturligtvis också att äga goda öfversättningar, eller, ifall originalet af olika skäl ej lämpar sig för ungdom, goda bearbetningar af sådana alster inom världslitteraturen, som annars knappast bli lästa hos oss. I det Norstedtska biblioteket finnas åtskilliga sådana, bl. dem Canterbury-berättelser (bearb. af Chaucers berömda Canterbury-Tales) af Cecilia Milow, Sagor och berättelser från Alhambra af Washington Irving samt Riddarsagor efter dikter af Alfred Tennyson af Helga Thorolf.

W. Irving förflyttar oss in i morernas Spanien och låter oss skåda Alhambra i dess storhetsdagar, Alhambra med sitt allvarliga, förnäma yttre, men med salar, som i prakt öfverglänsa allt, hvad européer kunnat åstadkomma, Alhambra med sina underbara sagor, folkvisor och romanser. — I det utdrag af den Irvingska boken, som här föreligger, upptages största delen just af sagor och sägner, som äro knutna till stället. De böra tilltala ungdomar, särskildt flickor, i 15—17-års åldern. Utomordentligt fina illustrationer pryda boken.

Till Englands forn- och medeltid föras vi i Helga Thorolfs bearbetning af de Tennysonska riddarsagorna. Helst skulle man ju önska, att svensk ungdom finge stifta bekantskap med de härliga "Idylls of the King" i original. Men kanske kan den fina, med utmärkt smak gifna framställningen af innehållet i t. ex. sagorna om den heliga Gral, Lancelot och Elaine, gifva våra ungdomar håg att senare, vid mognare ålder, gå till Tennyson själf. Anmärkningsvärdt är hur väl utgifvarinnan lyckats genomföra den något kärfva, arkaiserande stil hon anlagt.

MARIE LOUISE GAGNER.

*Anm. kan ej underlåta att uttrycka en önskan, att Frankrike och Tyskland blefve lika väl representerade på det litteraturhistoriska området som England.

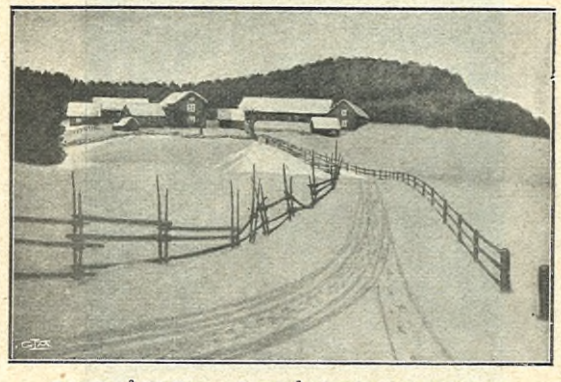

BONDGÅRDEN. OLJEMÅLNING AF TORGNY DUFWA.

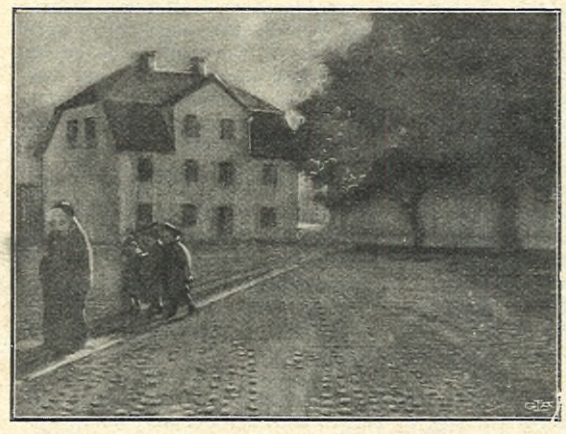

KOLTECKNING AF PER FISCHER. A. BLOMBERG FOTO.

Bildande konst.

MAJA I MOSSEBO. OLJEMÅLN. AF HILDA HEYMAN.

I KONSTAKADEMIEN pågår f. n. en minnesutställning af den för ungefär ett år sedan aflidne konstnären William Blair-Bruces taflor. Född i Canada och af skotsk härkomst kom han att tillbringa sina sista lefnadsår på Gottland, hvars natur och legendfyllda historia i honom funno en varm och förstående beundrare.

I ett af fjolårets decembernummer meddelade Idun den bortgångnes porträtt och nekrolog tillika med afbildningar af några hans konstverk, hvadan vi nu inskränka oss till detta påpekande.

Hvad beträffar "De frie", som återkomma regelbundet hvarje höst, flocka de sig fortfarande kring sin banérförare hr *Artur Bianchini*, hvars ljusdränkta taflor från Sandhamn och hafvet äfven i år höra till utställningens bästa ting.

Torgny Dufwa har några bra studerade landskap i vinter- och sommarskrud, kanske något för omständliga i utförandet, *Per Fischers* "Kaprifolium" intresserar genom det väl behandlade ljuset, äfven hans kolteckningar förtjäna uppmärksamhet, och *Bengt Hedbergs* ärliga och mot fördjupning sträfvande konst bjuder några af enslighetsstämning genomträngda naturbilder, inför hvilka ögat gärna dröjer.

Fröken *Hilda Heymans* "Maja i Mossebo" är en bra gjord gumtyp, men trist i färgen. Man kommer gifvet att tänka på den s. k. skomakarrealismen i 80-talets litteratur. *Kjell Kolthoff* har gifvit sig i kast med en stor, grön skog i solbelysning, "Lillan sitter modell"; taflan har en viss hurtig klang, men lider af tekniska brister. I öfrigt förtjäna påpekas namnen *Oscar Jansson*, *Eigil Schwab*, *Nabot Törnros*, *Hilding Werner* och *Olof Ågren*, hvilka hvar och en ha goda arbeten att uppvisa.

Men något himlastormande söker man förgäfves. Det är så sansadt och lugnt alltsammans. Nästan *för* lugnt.

LILLAN SITTER MODELL. OLJEMÅLNING AF KJELL KOLTHOFF.

Claës Hultberg
Konsthandel och Inramningsaffär.
Alla sorters Taflor och Reproduktioner, af Fotografiramar. Speglar och Konstmöbler af eget förstklassigt fabrikat.
Skulptur, Keramik, Porslin. Största lager
18 Birger Jarlsgatan 18

BADSTRANDEN OCH VÅGBRYTAREN I FÉCAMP.

Ett besök i Fécamp.

Ett turistminne.

NÄR MAN HÖR Fécamp nämnas, tycker man sig känna Benediktinlikörens eller, som den i Skandinavien kallas, munklikörens barrdoft. Så nära förknippadt är fabrikationsortens namn med denna likör, de för lång tid tillbaka här bosatte munkarnes lifselixir, som åtnjuter världsrykte.

Några historiska traditioner att tala om har staden icke. Det skulle då vara litteraturhistoriska. Fécamp och andra orter här omkring omtalas på särskilda ställen i Flauberts och Maupassants berättelser. I dessa trakter sökte Frankrikes store prosadiktare Flaubert länge och väl en sin fantasi tillfredsställande ort dit han skulle kunna förlägga vissa romanscener. En sträng realist i sin konst, arbetade Flaubert med till pedanteri gränsande samvetsgrannhet. Han skulle aldrig kunnat låta händelserna i sina romaner försiggå på uppdiktade orter, och han måste själf ha besökt de ställen han skildrade, för att ingen läsare skulle kunna beslå honom med oriktigheter i lokalbeskrifningarna.

Då Flaubert i bref till Maupassant beklagade sig öfver svårigheten att finna en lämplig plats för en viss romantisk tilldragelse, hvilken han redan hade färdig i tanken, rekommenderade honom den sistnämnde de här afbildade pittoreska "Stenhällarna vid hundhålet" (Les Falaises trou au chien) men Flaubert ansåg platsen icke fullt motsvara hvad han hade tänkt sig och fann slutligen efter mycket sökande en annan.

Äfven Maupassant vistades ofta i dessa vackra trakter vid den normandiska kusten, dit han förlagt många af sina pikanta berättelser. I hans novellsamling "Le Horla" spelar Fécamp en viktig roll.

Dessa litterära minnen, förknippade kring två stora namn, hade kommit mig att med en viss sympati omfatta en utflykt från mitt sommarresidens, den lilla, täcka rekreationsorten "Les Petites Dalles", till den stora, ståtliga, imponerande badorten Fécamp.

Fécamp blir väl ändå aldrig någon riktigt fashionabel badort Ty där finnes ingen egentlig "plage", utan stranden bildar ett ofantligt utbredt rös af småsten. I motsats till närgränsande orter som "Les Petites" och "Les Grandes Dalles" m. fl. saknar Fécamp i väsentlig grad äfven "verdure"; de omgifvande höjderna äro skoglösa, och sädesfälten bölja rundt omkring. Men här finns luft och ljus och det vida härliga hafvet, som utmed hela strandremsan har ett så svindlande djup, att lika vattenrika bad stå till buds dygnet om, oberoende af ebb och flod. I svårt väder rasar sjön här vildare än vid någon annan del af den normandiska kusten. En oändligt lång vågbrytare skyddar badstranden mot alltför hög sjö.

För fartygen och fiskarbåtarna finnes en väl skyddad inre hamn. Fécamp är Frankrikes förnämsta plats för sill- och stockfiskfångst. Staden är en lika betydande handels- som fabriks- och industriort samt idkar en betydande seglation på Amerika.

Mest kändt har Fécamp blifvit såsom munklikörens källa och rätta hemvist. Tillverkningen af denna likör kan numera betraktas som en riktig nationalindustri i stor stil, och den trångbyggda lilla stadens förnämsta s. k. "sevärdhet" är likföretablissementets storartade byggnadskomplex, inrymmande äfven ett till fabriken hörande i högsta grad intressant konstmuseum.

*

Benediktinfabrikens skapare, han, som först fick idén att munkarnes lifselixir kunde bli en god affär, hette icke förgäfves *Le Grand*. "Hans tanke var," yttrade den biskop, som invigde hans grant utstyrda monument på fabriksplatsen", att *i en ny form* ersätta det gamla klostret" Abbaye de Fécamp, "som ej längre bestått sedan slutet af adertonde seklet."

Detta klosters tillvaro går tillbaka till år 665. Richard II, hertig af Normandie, instiftade genom en charta af 1006 munkorden Saint Benoit i Fécamp. Klostret

BENEDIKTINFABRIKEN I FÉCAMP.

blef snart mycket rikt, och munkarnes antal växte; deras antal uppgick i 12:te seklet till 300. Då i 13:de seklet Normandie tillföll Frankrike, lades klostret till de många liknande institutionerna af samma orden: Benediktinermunkarne hade rykte för att samla stora rikedomar. Ett urgammalt språk lydde:

Till hvilken sida vinden än må vända sig,
Ej Fécampmunkarna sitt guld afhända sig.

Dom Bernardo Vincelli hette en för sin lärdom berömd munk, som i början af 16:de seklet lefde i Abbayeklostret. Han var alkemist, läkare och botanist och fördjupade sig i studium af plantorna på marken för att utröna deras användbarhet i läkarevetenskapens tjänst. Under sina experiment med att tillaga hälsobringande medicin blef Vincelli den ursprunglige uppfinnaren af Benediktinlikören. Om han i sina deglar ej kunde frambringa de vises sten, lyckades han däremot genom en komplicerad behandling af särskilda örter, som han funnit vid hafsstranden, brygga ett "lifselixir", som blef hälsobringande för munkarne och förfriskade de mera eller mindre höga gäster, som ofta besökte klostret. Detta elixir medfördes af munkarne, då de besökte sjuka människor ute i bygderna och mottogs öfver allt som en verklig gudagåfva. Vid sitt besök i Benediktinerklostret i Fécamp 1534 anhöll konung Frans I att få smaka på den undergörande likören, hvars rykte hade nått själfva hofvet i Paris. Då kungen sedan en gång hörde en bretonsk adelsman lofprisa vinerna i sin hembygd, sade han:

— Edra viner i Bretagne äro de grönaste och sträfvaste i hela mitt rike och duga blott att åsamka folk kolik . . . ! Nej, ni skulle då hellre tala om Fécampmunkarnes likör! Vid min krona, man kan ej smaka någonting bättre!

Kunde väl den lärde Dom Bernardo Vincelli, då han till sina efterkommandes bruk nedskref likörreceptet på en pergamentrulle, förutse, att hans elixir tre och ett halft sekel senare skulle komma att utgöra en viktig exportvara i Frankrike? Vincellis dyrbara manuskript har märkvärdigt nog kunnat bevaras till eftervärlden och gått i arf från släkt till släkt sedan franska revolutionens dagar, då hela klostret Abbaye förstördes i grund och munkarne landsförvisades. Manuskriptet återfdes slutligen 1863 af fabrikens grundläggare A. Le Grand, som med god affärsmannablick insåg dess värde och på grundvalen af detsamma skapat en millionaffär, som redan före hans frånfälle ställdes på aktier.

De viktigaste faktorerna vid likörfabrikationen äro naturligtvis de af Vincelli upptäckta örterna. Dessa odlas nu i stora plantager utmed hafsstranden. Odlingarna måste förläggas till hafvets närhet, för att växterna skola bli mättade med brom, jod och klorsyradt natron, hvilka ämnen anses vara särskildt hälsobringande. Plantorna ägnas en synnerligen omsorgsfull

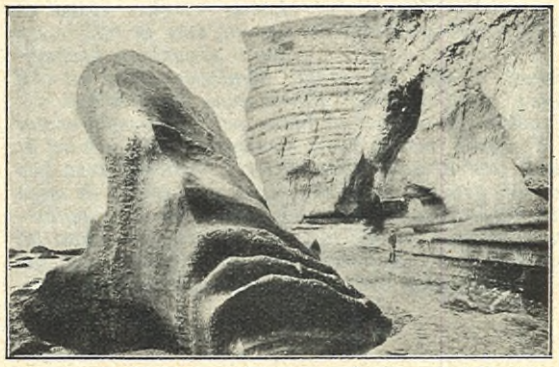

"STENHÄLLARNE VID HUNDHÅLET" I FÉCAMP.

vård. De skördas två gånger om året, i juli och september. Efter noggrann sortering buntas de och upphängas i oändligt stora torkhus, som resa sig i midten af odlingen.

Fabrikens byggnadskomplex har uppförts och utvidgats under 20 år.

Vi börja vår vandring genom det vidlyftiga etablissementet i laboratoriet. Vi möta här en mängd mer eller mindre komplicerade destilleringsapparater samt väldiga täckta vinmått eller kar, hvart och ett inrymmande 14,000 liter. De här uppställda karen innehålla tillsammans *femhundratusen* liter Benediktinlikör.

I bottenvåningen magasineras tombuteljer till ett konstant antal af en half miljon. Vi föras härifrån i en sal, där buteljernas rengöring försiggår på mekaniskt sätt med enkom därför uppfunna maskiner. I en annan sal sker buteljernas påtappning, likaså med därför afsedda apparater, som fylla ända till tiotusen buteljer per dag. Fabrikens tillverkning uppgår för närvarande till *åtta tusen* flaskor om dagen. De fyllda buteljerna forslas med elektrisk hiss till en öfre våning, där de i en väldig ateljer etiketteras och utstyras. Detta arbete utföres af ett hundratal fader- och moderlösa flickor, som underhållas i Benediktinfabrikens eget barnhus under uppsikt af nunnor från klostret Saint-Vincent-de-Paul.

Man kan icke undgå att lägga märke till de osköna anletsdrag, som äro utmärkande för dessa unga arbeterskor. Den franske författaren Pierre Louijs berättar i en af sina romaner att af fyra tusen arbeterskor i en spansk tobaksfabrik endast ett tiotal voro i besittning af ett något så när fördelaktigt utseende. Bland flickorna i Benediktinfabriken fanns det icke en,

INGÅNGSHALLEN TILL BENDICTINFABRIKEN.

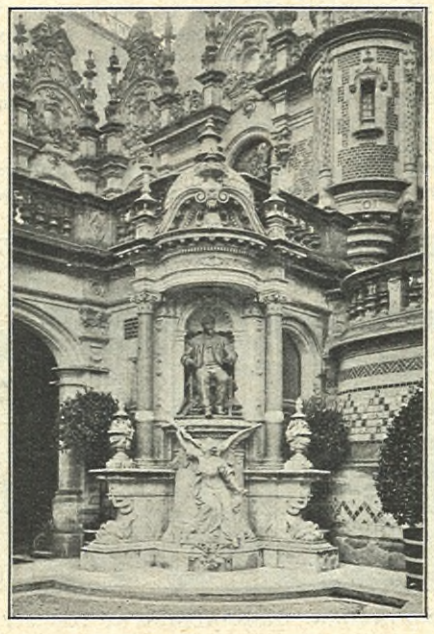

MONUMENTET ÖFVER BENEDIKTINFABRIKENS GRUNDLÄGGARE LE GRAND.

som ej var ovanligt ful. Den franska allmogetypen är ej vacker, åtminstone ej i norra Frankrike.

Vid en mängd långa bord behandla flickorna de trinda flaskorna, som korkas, plomberas, förseglas med lack, etiketteras och slutligen inlindas i groft silkespapper, hvilket öfverst utdrages i en liten snodd, påminnande om den "glada grisens" karaktäristiska kännemärke.

När buteljerna så äro färdigt utrustade och uppklädda, återstår endast inpackningen. Denna försiggår i en manége, sal, ateljé, hvad man vill kalla detta gigantiska rum, oändligt i höjd, bredd och längdutsträckning och från golf till tak uppfylldt af packlådor i höga pyramider.

Och nu skola de otaliga lådorna, dagens skörd, köras bort till järnvägsstationen och spridas öfver världen. Mellan packlådorna rör sig tyst en helig syster med dok: hon stannar här och där och ser mystiskt framför sig, liksom ginge hon bland grafmonument.

Jag hörde den förmodan uttalas, att hon skulle välsigna packlådorna i tur och ordning, allt efter som de blefvo färdiga att lyftas af lasset. Sannolikare är att hon endast hade något slags kontrollerande uppgift.

När vi genomvandrat Benediktinfabrikens i Fécamp industriel a afdelningar, väntar oss inom samma byggnadskomplex en den mest angenäma öfverraskning i form af eteblissementets "museum".

Detta museum har ingenting annat att göra med Benediktinfabrikationen, än att det minsta och oansenligaste rummet bevarar, uppställda i ett stort glasskåp. en aktningsvärd kollektion förfalskade munkflaskor, efterapningar af Benediktinlikören på de mest olika

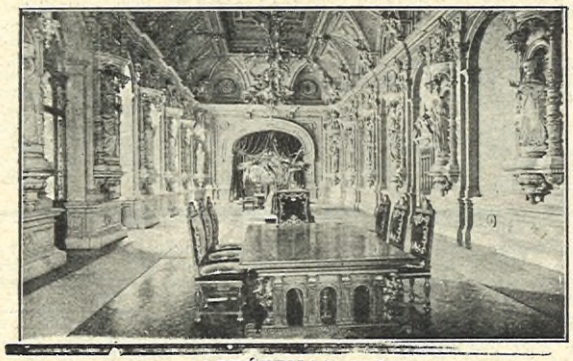

ABBÉERNAS SAL.

orter i världen. Den kuriösa samlingen uppgår till icke mindre än femhundra falska flaskor, en stor mängd åtminstone till den yttre utstyrseln omöjliga att af den oinvigde desavoueras.

Benediktinfabrikens museum innehåller eljes uteslutande konst, verkligt god konst, och skulle icke allenast förtjäna sin stjärna i Bædeker (som jag ej vet om det har), men kunde tjäna som en källa för konstforskningen på olika områden: skulptur, måleri, konstindustri, synnerligast träsnideri och antik möbelindustri.

Utrymmet förbjuder mig tyvärr att närmare beskrifva dessa samlingar om hvilka det kunde skrifvas volymer. De äro helt enkelt storartade. Äfven museisalarnas inre dekoration är delvis magnifik.

I det väldiga rummet "Salle des Abbés'" möter oss en prunkande renässansstil af den briljantaste effekt.

Sexton pilastrar från golf till tak uppbära lika många nischer, med i hvarje en staty i naturlig storlek af de sexton förnämste abbéerna i det gamla Fécampklostret.

Museets betydelsefullaste parti är dess s. k. götiska sal, som hvad dekoration beträffar är ett mästerverk af dess arkitekt, herr Albert.

Af konstföremål innehåller denna sal obeskrifligt rika, vackra och intressanta samlingar, hvilkas konstvärde ej kan uppskattas nog högt: klass ska målningar, särskildt utmärkta porträtt, samt skulpturer, praktfulla Limoges-emaljer, härlig konstindustri i trä, elfenben och svartsmide, väfnader och broderier, gamla mässhakar äfvensom, ej att förglömma, de mest prakt-

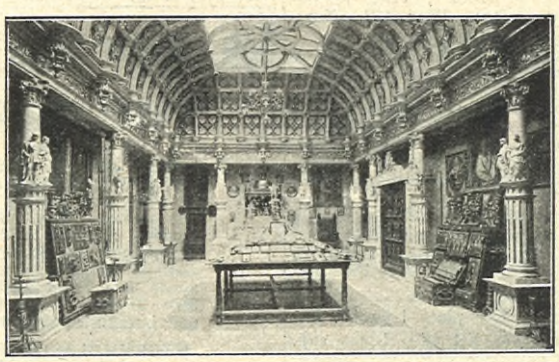

RENÄSSANSSALEN I MUSÉET.

fulla illuminerade medeltidsmanuskript, historiska chartor af pergament och böcker af hög ålder.

Enbart dessa konstsamlingar förtjäna en resa till Fécamp. Deras motsvarighet ser man endast i de största och bäst försedda museer och icke ens alltid i dem, ty flere än ett af konstverken i Benediktinmuseet äro unika.

Minnet af det vackra konstmuseet låter man gärna bli det förhärskande, då man lämnar det rika och storartade Benediktin etablissementet.

Paris i september 1907.

WENTZEL HAGELSTAM.

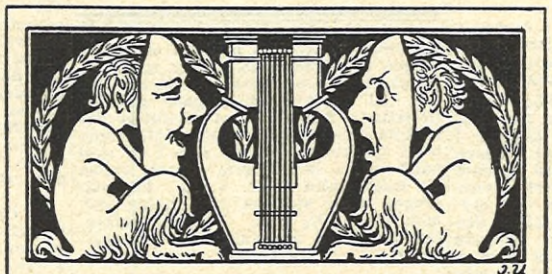

TEATER OCH MUSIK

KGL. TEATERNS repris af W. Peterson-Bergers tondrama "Ran" gafs härom dagen med delvis ny rollbesättning. Fröken Edström sjöng nu det kvinnliga hufvudpartiet och redde sig såväl vokalt som dramatiskt erkännansvärdt bra. Hr Stockman hade ryckt in som Waldemar efter hr Ödmann, men uppgiften är i hög grad kräfvande och han förmådde ej heller fylla den annat än i vissa moment. Fru Claussens stora röst gjorde sig förträffligt i moderns parti och hr Oscàr lyckades bra som prästen.

Hr Lang dirigerade.

OSCARSTEATERN. Efter sina små aberrationer in på den högre operakonstens område, har hr Ranft på Oscarsteatern nu åter dragit sig tillbaka inom sina egna naturliga gränser — den enklare wieneroperettens fält. I hr Edmund Eyslers "Skytte-Lisa" fick Stockholmspubliken göra bekanskap med en ny kompositör, men knappast med en enda ny musikalisk idé. Lika allbekant trivial som hrr Steins och Lindaus libretto var denna eviga vals- och polkaledsagning, och när operetten ändock till en viss grad syntes slå an, berodde detta främst af fröken Inga Berentz' och hr Oscar Bergströms stadgade publiktycke och klangfriska sång samt af hr Ringvalls björndanstravesti af den oförgätliga "Änkans" oförgätliga boston. Med undantag af en ny vacker alpsjöfond i första akten, hade eljes direktionen icke kostat synnerligen mycket på uppsättningen: gamla hoplappade kostymförrådsklutar i en ram af gamla hoplimmade riddarsalskulisser — se där miljön! Men det kostar också slantar att göra misslyckade gränsridarexpeditioner in på främmande mark, och nu får den beskedliga publiken betala lärpengarne.

Old Boy.

VASATEATERN. Det är tur att det ännu finns diktare, som ha satyrens humör. Samhället är nämligen i hög grad förtjänt af att bli utskrattadt. För allvarsord saknar det resonans, ty det har vuxit ur allvaret och in i gudsnådligheten, hvarifrån det endast är ett tuppfjät till den allmänna ynkedomen.

Den danske författaren Gustav Wied har hos människorna i sitt "lilla gråa land, där man alltid ger ett paraply i konfirmationsgåfva", upptäckt en hel del lyten och dårskaper, som han ihärdigt söker komma till lifs på åtlöjets väg. Hans senaste satyrspel "Ranke Viljer" — på svenska kalladt "Två gånger två är fem" — hvilket nu afton efter afton fyller Vasateatern med skrattande människor, gör de dråpligaste utfall mot de principfasta, de öfvertygelsestarka.

Författaren visar med den honom egna respektlösheten, att de alls ingen öfvertygelse ha, då det verkligen gäller, men låter dem själfva helt naturligt hysa en alldeles motsatt uppfattning. Alltså två gånger två är fem!

Som styckets centralfigur tjänstgör en ung diktare, hvilken skrifver "osedliga" böcker, som inbringa honom fängelse och den "bättre" medelklassens smädelser. Han är oförfärad som Wied själf, alltid färdig att skratta hela världen upp i ansiktet och alltid *en garde*. Men äfven honom låter författaren — något omotiveradt för öfrigt — sluta i samma kältringskap som de andra.

Utförandet äger icke dansk rörlighet och illusionsgifvande dansk nyansering, men är det oaktadt särdeles berömvärdt. Alldeles särskildt i samklang med författarens drastiska lynne står hr Winnerstrand, hvilken af den degenererade pojkslyngeln Fredrik Hamann åstadkommit en genomgående förträfflig lustspelsfigur. Hr Byströms romanförfattare är fin och ironisk, ehuru ett saftigare gemyt varit önskvärdt. Hr Hedlund och fru Castegren spela med verkningsfull komik ett sorglöst och förälskadt artistpar, hr Viktor Lundbergs fångvaktare, utmejslad med denne

Lanolita-Tvålen.

Ferd. Mülhens, 4711, Köln tillverkning

är i kvalitet fullt jämförlig med en dyrbar toalett-tvål, men kostar på grund af den enkla förpackningen dock endast 35 öre pr tvål à 120 gram.

konstnärs torra humor, framkallar skrattorkaner, och fru Winnerstrands guldhåriga Köpenhamnshetär kommer förebilden ganska nära. Äfven bifigurerna ha, på ett par undantag när, erhållit goda framställare.

E. H—n.

SÖDRA TEATERN. "Kyske Casimir" (Maître Nitouche). Det påstås, att världen insisterar på att bli bedragen. Men det är därför svårt att tro, att vår publik insisterar på att hr Ranft reserverar en teater för att åskådliggöra i nya och ständigt gamla varianter, hur världen blir bedragen i kärlek. Skulle så i alla fall vara förhållandet, bör man väl kunna välja farser, där man bedrager hvarandra älskvärdt, lustigt och med smak hellre än en pjäs af den nu senast framfördas typ. Här är kvickheten ersatt med ett tomt buller, som icke äger samma egenskap hvarken att öfverskyla synder eller blotta dem. Man kunde förlåta ett sådant val, om det skett med syfte att komma allmänheten att kväljas vid franska äktenskapsfarser, men en sådan självförnekelse är svår att förutsätta. Att säga att spelet icke gjorde saken bättre, är snarare en komplimang till personalen än tvärtom.

Från konsertsalen.

KONSERTFÖRENINGENS första orkesterkonsert för hösten under hr Tor Aulins ledning infriade tydligen alla på densamma ställda förväntningar, att döma af den fulltaliga publikens belåtenhet. Intresset knöt sig hufvudsakligast kring en här aldrig förr spelad pianokonsert n:r 2 i A-dur af Liszt, i hvilken belgaren Arthur de Greef utförde pianostämman. Den bravurmässiga kompositionen med sina bländande klangeffekter och blixtsnabba passager spelades suveränt af såväl pianisten som orkestern.

Vidare bjöd det intressanta programmet på Bach och Beethoven, den förre representerad af en suite i D-dur, n:r 4, den senare af Ess-dur-symfonien (Eroican). Äfven här visade hr Aulin sina förträffliga dirigentegenskaper, hvarigenom de båda tonverkens skönhet fullt kom till sin rätt.

Arthur de Greefs egen konsert sistlidne fredag kompletterade och fullbordade intrycket af hans utmärkta egenskaper som pianist. Det var framför allt hans tolkning af Beethovens F-mollsonat (appassionata), som fastslog hans mästaregrad. Den lidelsemättade och klangsköna tondikten, som fordrar ett djupt och starkt temperament hos sina uttolkare, blir ofta ett rof för konsertgifvande dilettanters automatfingrar; det är därför en lisa att höra den spelas af en konstnär som de Greef.

Bland programmets öfriga nummer märktes Schumanns Papillons, hvars smidiga och fladdrande kynne återgafs med aldrig svikande teknisk glans, ett par småbitar af Scarlatti och en Konsert-etude af Liszt. Äfven Grieg fanns representerad, men hans norska dräkt var ej helt fri från isättningar af flamsk väfnad. Som slutnummer tjänstgjorde en variation för 2 piano, hvari det ena instrumentet sköttes af en elev till konsertgifvaren, fröken Aurora Molander, som presterade en redbart spel.

Paul Viardots franska konsert på Kgl. teatern frestade ej till någon hänförelse för fransmännens nuvarande tonkonst. Men de nummer af Saint-Saëns, Henri Rabaud, Debussy och Charpentier, som fyllde programmet, äro väl knappast representativa för modern fransk musik. Helt visst existera värdefullare, personligare verk.

Saint-Saëns företräddes af en symfoni i C-moll, som var i så måtto ovanlig att orgel och piano förekommo i orkestern. Kompositionen var synnerligen välgjord men af ett blekt innehåll.

Långt mera intresserade "La procession nocturne" af Rabaud och Debussys klangkoloristiska förspel till l' Aprés midi d'un faune."

Hofkapellet spelade förträffligt som vanligt, ehuru M. Viardots taktpinne svängdes mera energiskt än medryckande.

E—t.

LINGON -SAFT OCH -SYLT

från A.-B. LINGON, Göteborg, äro sedan af saften beredts kräm och sylten till satts med god mjölk hvar för sig särskildt välsmakande och lämpliga maträtter specielt under sommarmånaderna.

Inspektor: Professor G. Lagerheim.

KÖKSALMANACK

Redigerad af
ELISABETH ÖSTMAN.
Inneh. af Elisabeth Östmans Husmoderskurs i Stockholm.

FÖRSLAG TILL MATORDNING FÖR VECKAN 3—9 NOV. 1907.

SÖNDAG. Frukost: Smörgåsbord; stekt fisk med brynt potatis; mjölk; kaffe eller te med tunnbröd. Middag: Soppa på brysselkål med crôutons; oxhare som vildt med brynt potatis, legymer och vinbärsgelé; apelsinpudding med biskvier.

MÅNDAG. Frukost: Smörgåsbord; hafremjölsvälling; sill med äggstanning och potatis; mjölk; kaffe eller te. Middag: Pudding af kött med potatismos; krusbärssoppa med grädde och skorpor.

TISDAG. Frukost: Smörgåsbord; stekt köttpudding (rester från måndag); ägg; mjölk; kaffe eller te. Middag: Jordärtskockspuré med ostsmörgåsar I; kokt helgeflundra med smör och ägg samt potatis.

ONSDAG. Frukost: Smörgåsbord; hafregrynsgröt med mjölk; strömmingslåda med brynt potatis; kaffe eller te. Middag: Köttjärpe med stufvade turska bönor; mandelpudding II.

TORSDAG. Frukost: Smörgåsbord; biffstek med potatis; mjölk; kaffe eller te. Middag: Brynt hvitkålssoppa med frikadeller af kalffärs; pösmunkar med sylt.

FREDAG. Frukost: Smörgåsbord; hafregrynsgröt med mjölk; kokt sill med smör och ägg; kaffe eller te. Middag: Surstek med potatis; syltlök och lingon; enkel äppelpaj med grädde.

LÖRDAG. Frukost: Smörgåsbord; pannbiff med potatis; mjölk; kaffe eller te. Middag: Laxpudding med skiradt smör; smörgröt med mjölk.

RECEPT:

Oxhare som vildt (f. 6 pers.). 1,3 kg. oxhare eller entrê-cotes, 1 hg. späck, 3 msk. smör (60 gr.), 2 tsk. salt, 3 dcl. buljong, 4 dcl. tunn grädde.

Beredning: Köttet bör hafva hängt 3—6 dagar, allt efter årstiden. Det tvättas med en duk, doppad i hett vatten samt bultas lätt. Haren späckas sedan i tre rader med späcket skuret i fina strimlor. Smöret brynes i en järngryta, haren iläggas och brynes väl på alla sidor, hvarefter den saltas och spädes med den kokande buljongen. Grädden tillsättes litet i sänder och steken vändes ett par gånger under stekningen samt öfveröses hvar tionde minut. Till stekningen åtgår omkring 2 tim. Haren skäres i tunna skifvor, upplägges på varmt serveringsfat och garneras med brynt potatis och persilja. Såsen vispas upp, silas, skummas samt serveras i särskild såsskål.

Apelsinpudding f. 6 pers.). Saften och skalen af 2 apelsiner, 125 gr. krossocker, 4 äggulor, 1 dcl. gräddmjölk, 1 msk. sherry, 3 gr. citronsyra, 4 dcl. tjock grädde, 6 blad gelatin.

Till garnering: 1 apelsin, makroner.

Beredning: Apelsinerna tvättas, torkas och skalen afrifvas mot sockret. Äggulorna och gräddmjölken vispas tillsammans i en kastrull tillika med sockret och den väl silade apelsinsaften. Blandningen får sjuda under kraftig vispning. Kastrullen aflyftes och vispningen fortsättes tills massan afsvalnat då sherryn, den stötta citronsyran och den till hårdt skum vispade grädden tillsättas. Sist nedraras försiktigt det sköljda och i 2 msk. ljumt vatten upplösta gelatinet. Massan slås i en med kallt vatten sköljd form och får stelna på kallt ställe omkr. 4 tim. Då puddingen skall stjälpas upp, hålles formen omkr. 1/2 min. i varmt vatten. Garneras med apelsinklyftor och makroner.

Sill med äggstanning (f. 6 pers.). 2 stora salta sillar.

Äggstanning: 3 ägg, 2 kkp. gräddmjölk, 1 msk. fint hackad persilja.

Till formen: 1/2 msk. smör (10 gr.).

Beredning: Sillarna urtagas, fläkas och vattenläggas dagen innan de skola användas. De inklappas därefter i hvitt papper och ryggbenet jämte alla småben borttagas. Hvarje filé skäres i 4 bitar. En eldfast låg form smörjes med smör, sillbitarna iläggas och äggstanningen hälles öfver. Sist öfverströs persiljan, och formen får stå i ugnen, tills äggstanningen fått en vacker, ljusbrun färg. Serveras med nykokt potatis.

Ostsmörgåsar I (f. 6 pers.). 14 »Marie»käx, 2 msk. smör (40 gr.), 1 ägghvita, 3 msk. rifven, stark ost.

Beredning: Käxen bestrykes på ena sidan med smör. Ägghvitan slås till lätt skum och blandas med den rifna osten. Ostmassan bredes på käxen, som därefter lägges på plåt och insättas i svag ugnsvärme att få vacker rostgul färg.

Mandelpudding II (f. 6 pers.). 6 ägg, 5 dcl. tunn grädde, 3 msk. socker, 75 gr. sötmandel, 6 bittermandlar, rifna skalet af 1/2 citron, 1 msk. potatismjöl.

Till formen: 2 kkp. strösocker, 2 msk. kokande vatten.

Beredning: Sockret brynes i en tackjärnspanna, spädes med det kokande vattnet, och därmed beklädes en vacker bleckform. Äggulorna röras med sockret 1/4 tim., grädden kokas upp och tillsättes under stark vispning, hvarefter krämen får sjuda och tjockna. Kastrullen aflyftes och vispningen fortsättes tills krämen kallnat. Då tillsättas den skållade och rifna mandeln, citronskalet och potatismjölet. Sist nedskäras de till hårdt skum slagna ägghvitorna. Massan hälles i den beklädda formen och gräddas i vattenbad i ugn omkr. 3/4 tim. Puddingen uppstjälpes när mesta hettan afgått.

Frikadeller af kalffärs (f. 6 pers.). 2 hg. benfritt kalfkött, 50 gr. smör, 1 ägg, 1 msk. hvetemjöl, 2 tsk. salt, 1/4 tsk. fint hackad portugisisk lök, 1/2 msk. fint hackade champinjoner eller tryffel, 1/2—1 kkp. gräddmjölk.

Beredning: Köttet tvättas med en duk, doppad i hett vatten, befrias från hinnor och senor, skäres i tärningar och drifves tre gånger genom köttkvarn, tillsammans med smöret. Färsen stötes därefter i stenmortel och arbetas med det uppvispade ägget, mjölet och kryddorna omkr. 1/2 tim., hvarunder mjölken tillsättes litet i sänder. Af färsen formas, med 2 tsk., små frikadeller så stora som valnötter, hvilka kokas i svag buljong eller saltadt vatten 3—4 min. De serveras till starka buljongsoppor.

Enkel äppelpaj (f. 6 pers.). 2 msk. smör (40 gr.), 4 msk. mjöl, 4 kkp. gräddmjölk, 3 msk. socker, 3 ägg, 1 tsk. rifvet citronskal, 1/2 lit. goda äpplen.

Lagermans Tvätt-pulver »Tomten» är sedan 10 år tillbaka tillverkadt af de bästa och renaste råmaterialier å de mest fulländade maskiner under verkligt sakkunnig och erfaren ledning.

Detta är anledningen till den alltjämt ökade efterfrågan af fabrikatet och att »Tomten» erhållit det goda namn som den nu har.

Säljes öfverallt, såväl med som utan violdoft. Helpaketerna à 25 öre väga 500 gram.

Kontrollant: Professor G. Lagerheim.

Joko! Hvad skall jag använda till min Stortvätt?

Chromol-såpan

tillverkas endast vid

A. P. Sjöbergs Fabriker :: MALMÖ.

Tillformen: 1 msk. smör (20 gr.), 1 msk. hvetemjöl, 2 msk. stötta skorpor.

Beredning: Smör och mjöl sammanfräsas, mjölken tillsättes, litet i sänder under flitig rörning. sockret ilägges och massan får koka 5 min., hvarefter den upphälles att kallna. Äggen vispas upp och nedröras i smeten jämte citronskalet. Äpplena skalas, skäras i tunna skifvor och nedläggas i smeten, som därefter omröres försiktigt. En bleckform eller gjutpanna smörjes dubbelt, smöret skiras och blandas med hvetemjölet och härmed bestrykes formen, som därefter beströs med de stötta skorporna.

Massan ihälles och pajen gräddas i god ugnsvärme omkr. 3/4 tim. eller tills den höjt sig och äpplena kännas mjuka. Den uppstjälpes genast och öfverströs med socker.

Smörgröt (f. 6 pers.). 5 msk. smör (1 hg.), 2 kkp. mjöl, 1 1/2 lit. god mjölk, 1/2 msk. salt, 2 tsk. socker, 2 äggulor, 1/2 msk. kallt smör.

Beredning: Smör och mjöl sammanfräsas, mjölken tillsättes, litet i sänder, under flitig rörning, och gröten får koka under fortsatt rörning 1/2 tim. Den afsmakas med salt och socker. De uppvispade äggulorna jämte det kalla smöret nedröras och gröten får sedan endast sjuda. Den serveras varm med god mjölk eller saftsås.

ANNONSER skola vara inlämnade till Expeditionen senast fredag för att kunna införas i följande veckas nummer.

LEDIGA PLATSER

Epidemisjuksköterskeplats

finnes ledig 1 jan. i Älfsborgs län med station i Bengtsfors. Lön 600 kr. jämte 25 kr. årligen till utredning. Ansökan med betyg insändas till Kronolänsman K. Lundgren, Bengtsfors.

VERKLIGT skicklig och snäll kokerska med godt sätt, kunnig i bakning, erhåller förmånlig plats hos ämbetsman i 4 personers hushåll. Goda betyger och ref. fordras samt uppgift å löneanspråk och ålder. Svar till »Ordentlig», Hernösand p. r.

HUSFORESTÅNDARINNA sökes till gästgifvaregård å landet. Sökanden bör vara kompetent att på egen hand ombesörja matlagning samt för öfrigt ordna inom hus förekommande göromål. Betygsafskrifter samt uppgift om ålder och löneanspråk sändes till»Fjällbyggd», under adr. S. Gæmelii Annonsbyrå, Stockholm f. v. b.

Som hjälp

och sällskap till husmoder söker en svensk familj i Finland en barnkär och huslig svenska ej under 19 år. Den som fullständigt behärskar engelska i tal äger företräde. Svar med ref. och lönepret. till »Ingeniörsfamilj», Kotka.

Sökes!

En bättre, bildad flicka, ej för ung, får plats i familj att gå frun tillhanda och höra upp 2:ne gossars läxor m. m. Någon sykunnighet önskvärd. Svar åtföljdt af foto. jämte tillförlitliga referensuppgifter torde insändas till "Angenämt hem", Iduns exp., Stockholm.

BILDAD, rask, enkel, barnkär flicka får plats mot fritt vivre och någon lön i läkarefamilj i Malmö. Porträtt samt uppgift å pret., ref. m. m. under adr. »Läkare», Sv. Telegrambyrån, Malmö.

I stilla hem på landet önskas som sällskap och litet hjälp åt ensam äldre fru medelålders dam, som är villig betala något litet. Tjänarinna finnes. Svar »M. E.», Björkvik, Södermanland.

ENKEL, stadgad flicka, hemmastadd i husliga göromål samt handarbeten får plats i stilla trakt på landet. En som på egen hand kan sköta ett två personers hushåll har företräde. Lön efter öfverenskommelse. Svar märkt »Ärlig o. trogen», Iduns exp.

Fransk bonne

frisk, enkel, önskas snarast. Svar till »Ämbetsmannafamilj», Iduns exp. f. v. b.

VID Östergötlands nyinrättade asyl och arbetshem för sinnesslöa i Broby invid Söderköping, som öppnas den 1 jan. 1908 är kokerskeplatsen ledig. Lön 250 kr. Sökande hänvände sig till Sinnesslöanstalten, Söderköping.

EN i matlagn. och sömnad kunnig, ej för ung, flicka, som med verklig ansvars- och pliktkänsla vill åtaga sig att vara husmoderns hjälp och högra hand i alla inomhus förekom. göromål önskas. Endast den göre sig besvär, som äger verkligt intresse för sin uppgift. Svar till »E—m», Visby p. r. Porträtt önskvärdt.

ENKEL, anspråkslös snäll och ordentlig flicka, hälst äldre, får genast plats. Skall vara behjälplig med tillsyn af tvänne barn, en flicka om 11 1/2 år och en gosse om 8 år, samt undervisa i musik och hjälpa till med läxläsning, önskligt äfven med språk. Dessutom vara villig att deltaga i hvarjehanda lättare husliga göromål och hafva tillsyn öfver hemmet under fruns frånvaro. Svar emotses med foto. och öneanspråk m. m. till fru W. Hallenberg, Bollnäs.

Öfversköterskor.

Två bildade, skolade öfversköterskor önskas för medicinska afdelningen vid Länslasarettet i Falun. Lön 500 kr. och allt fritt. Svar med fullständiga upplysningar och betygsafskrifter till Sysslomanskontoret.

Till ansökan lediga

kungöras för tillträde den 1 jan. 1908 befattningen som föreståndarinna för och en befattning som lärarinna vid Malmö stads skyddshem för flickor vid Skåralid i Riseberga socken, Kristianstads län. De med befattningarna förenade förmånerna äro: bostad, kost, tvätt, läkarevård samt kontant lön af 700 kr. för föreståndarinnan och 500 kr. för lärarinnan pr år. Kompetensvillkor äro: förmåga att undervisa i folkskolans lärokurser samt skicklighet i slöjd, äfven väfning, hvarjämte föreståndarinnan bör kunna undervisa i huslig ekonomi. Befattningarna tillsättas med fyra månaders ömsesidigt förbehållen uppsägelserätt Ansökningar, ställda till Malmö stads skyddshemskomité och åtföljda af präst- och läkarebetyg samt öfriga handlingar, sökanden vill åberopa, böra före den 1 dec. 1907 insändas till undertecknad, komiténs ordf.

Malmö den 24 okt. 1907.

A. O. Stenkula

ATT bestyra bildadt ungkarlshem, bekväm, självständig plats, sökes bättre flicka med vinnande yttre. Ref. och foto. till »Framtid», under adr. S. Gumælii Annonsbyrå, Stockholm f. v. b.

I enkel, ämbetsm.-fam. på landet omkring 3 1/2 mil från Stockholm kan ung flicka mot fritt vivre få deltaga i och lära hushåll. Barn finnas. Ett vänligt bemötande utlofvas. Svar till »G. C.», Frösunda p. r.

ANSPRÅKSLÖS bättre flicka, ordentlig, kunnig i matlagning, erhåller plats hos änkefru i mindre stad. Hjälp med grofsysslor. Lön enligt öfverenskommelse. Svar till »H. G.», Kungälf.

UNG, anspråkslös flicka, frisk och gladlynt af god familj samt hälst musikalisk sökes som sällskap och att eterse hushållet hos ensam ungherre, 36 år, med chefsbefattning vid industri, som bebor vackert belägen mindre egendom invid stad och större badort å västkusten. Svar med uppgifvande af pret., ålder m. m. jämte foto. till »Hemtrefnad», Iduns exp., Stockholm.

HOS disponentfamilj, vid bruk i Värmland, får duglig hushållsfröken plats, tre tjänare finnas. Nya Inack.-Byrån, Brunkebergsg. 3 B., Sthlm.

FÖR en enkel och arbetsam, barnkär flicka, som vill vara till hjälp vid skötandet af 3 barn, det äldsta 5 1/2 år samt i öfriga inomhus förefallande göromål, finnes nu genast plats. Svar med ref. och lönepret. till »H. B.», Ronehamn, Gottland p. r.

SKICKLIG kokerska — event. bättre flicka — får plats nu genast i 3 pers. hushåll. Husa och uppassare finnas. Svar till »Officersfamilj», Karlsborg.

FLICKA från bättre hem kan få plats som barnfröken för tvänne gossar, 3—5 år, hos med. d:r L. Wolff, Göteborg, dit ansökningar åtföljda af betyg från liknande platser samt fotografi torde sändas snarast möjligt.

Sjuksköterskeplatsen

vid epidemisjukhuset i Lysekil kungöres härmed till ansökan ledig. Aflöningsförmåner fri bostad med vedbrand och ljus, fri kost den tid sjukhuset är belagdt, 500 kr. fast lön samt ersättning efter särskild taxa för biträde i enskild sjukvård. Ansökningstiden utgår den 15 nov., hvarefter platsen omedelbart kan tillträdas. Ansökningar åtföljda af vederbörliga meritförteckningar insändas till

Axel Nilsson, 1:e stadsläkare, Lysekil.

PLATSSÖKANDE

PRIVATVÅRD till sinnessjuk önskas af utexam. sköterska. Svar till »S. W.», Sala.

HUSHÅLLSELEV. Ung, bättre flicka önskar mot fritt vivre få lära sig hushåll å större prästgård eller herregård. Svar till »Intresserad», Tidningskont., Odeng. 37, Sthlm.

BÄTTRE flicka önskar plats som husjungfru i finare familj. Fullt kunnig i sömnad. Svar »L. S.», Altappen, Luleå.

UNG flicka önskar plats som sällskap eller hjälp i familj eller hos äldre dam som vistas utomlands eller är stadd på resa. Svar till »17 år», Iduns exp.

BÄTTRE flicka, 29 år, önskar plats i god fam. eller hos ensam dam eller herre (hälst i västra Sverige). Kunnig i matlagn., sömnad m. m. Svar till »E. D.», Lysekil p. r.

Värdinneplats

sökes af bildad flicka, att med ordning och omtanke sköta ett hem. Huslig och sparsam. God och kärleksfull omvårdnad om barn finnes. Bästa ref. Svar till »Trefnad», Iduns exp.

BILDAD ordentlig flicka kunnig i matl., bak, sömnad, handarb. söker plats. Gladlynt, frisk. Svar »Villig hjälpreda», Iduns exp. f. v. b.

DEUTSCHE junge Dame gebildet. musik. aus bester. Fam. wünscht in eine feine Familie in Schweden zu kommen um in deutscher Sprache zu conversieren — event. als Gesellschaft. Best ref. gegeben und verlaugt. Antwort unter »A. D.», Svea-Byrån, Göteborgs Arkader, Göteborg.

Guvernant,

undervisningsvan, språkkunnig, önskar plats nu eller i jan. att läsa med större barn. Svar till »N. S.», Iduns exp.

HUSFORESTÅNDARINNA.

Bildad flicka, glad och huslig, kunnig i handarb., matlagn. och ett hems skötsel, söker plats hos aktningsvärd herre. Bästa rek. från föreg. platser. Svar till »Ruth», Boråspostens exp., Borås.

SLÖJDLÄRARINNA som med goda betyg genomgått Hulda Lundins slöjdkurs och Handarbetets Vänners större sykurs önskar plats till vårterm. Kunnig i kläd- och linnesömn. samt väfnad. Finfina ref. Svar till »Praktik», Österhanninge.

SOM husa önskas plats instundande 1 eller 15 nov. uti fam. i Stockholm eller dess närhet. Fri resa. Betyg. rekommendationer finnes. Svar till »Norrländska 23 år», Långsele p. r.

UNG, gladlynt, bättre flicka önskar plats, hälst å större herrgård. Kunnig i matlagn., finare handarb., konstväfnad. Genomgått kurs i trädgårdsskötsel och konservering. Villig deltaga i alla förekom. göromål. Villkor: vänligt bemötande. någon lön. Svar emotses tacksamt till »Energisk familjemedlem», Iduns exp.

BARNKÄR elementarb. skånska, något kunnig i sömnad, önskar plats som hjälp och sällskap. Villig undervisa mindre barn. »Familjemedlem 18», Helsingborg p. r.

ENGELSKA önskar plats i familj. Utmärkta ref. Svar till »E.», Iduns exp.

TYSKTALANDE lärarinna, som vistats i utlandet, önskar plats i svensk familj för att undervisa större barn. Svar till »M. L.», Helsingegatan 5, 4 tr. t. v., Stockholm.

BILDAD flicka som genomgått sjukvård önskar plats för sjuklig person. Är villig deltaga i husliga göromål. Svar till »L. M. 23». Iduns exp.

SJUKGYMNAST. Ung, kvinnl. ex. sjukgymnast, genomgått 8-kl. läroverk, önskar plats i familj för att meddela massage och sjukgymnastik; vill gärna deltaga i enklare hushållsgöromål eller skrifgöromål. Svar till »Arbete», Iduns exp.

PLATS i hem önskas af ung flicka som hjälp och sällskap. Är äfven villig läsa med barn. Utmärkta betyg o. rek. Svar till »Norrländska», Sv. Telegramb., Örebro.

INACKORDERING. I ett aktadt godt stilla hem på landet i vacker trakt af Skåne finnes från 1:sta nov. plats för en ung frisk flicka af god familj att lära hushåll och för öfrigt allt som hörer till ett hems skötande. Eget rum och tvätt. Pris pr månad 50 kr svar till »Fru Anna», Löfvestad p. r.

I Kättvik

erbjudes god inack. i godt hem för några herrar och damer, som behöfva hvila och skogsluft. God, vällagad mat och goda sängar. Billiga priser. Svar sändas till »M. A.», Rättvik p. r.

Ej lungsotspatienter.

SCHWEIZ. I enkelt, men godt tyskt hem finner ung flicka, som vill lära tyska, inackordering. Pris 65 kr. i mån. Tillfälle erbjudes att genomgå stadens berömda hushållsskola, som är gratis. Svar ombedes till »I. F. 18», Hauptpostlagerud, Basel (Schweiz).

I engelsk prästfamilj nära London finnes plats nu genast för en eller två svenska flickor som önska lära engelska. Lektioner gifvas på stället. Upplysningar om pris m. m. erhålles af fröken Greta Nordlander, Hagge Bruk, Hagge.

INACK. i Norrland i ett godt hem där ungdom finnes önskas af ung flicka, som behöfver hvila, omväxling och hög luft. Svar till »H. E.», Tidningsk., Södermalmstorg, Stockholm.

Den slösar med Kaffe

som kokar detsamma utan Säkernetskaff-locket "OVER",

hvilket absolut förhindrar kaffets öfverkokande och på så sätt bevarar dess styrka och arom. OBS.! Ny förbättrad modell med fyra nedgående rör. Genom minskad kaffeåtgång inbesparas snart den ringa kostnaden ***Kr. 1: 25*** Säljes i järn- och bosättningsaffärer.

STOCKHOLMS KAFFE-A.-B., STOCKHOLM.

Prenumerera på Idun!